

VÉVODKYNĚ VALDŠTEJNSKÝCH VOJSK

Oldřich Daněk

Vévodkyně
valdštejnských vojsk

Oldřich Daněk

Znění tohoto textu vychází z díla [Válka vypukne po přestávce; Vévodkyně valdštejnských vojsk; Zpráva o chirurgii města N.](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Panorama v Praze v roce 1987.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Oldřich Daněk: Vévodkyně valdštejnských vojsk), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 25. 9. 2026.

OBSAH

OSOBY	5
1.....	6
2	65

OSOBY

MAGDALENA MARIE, děvče (**MARIE**)

MAGDALENA MARIE, žena (**MAGDA**)

LENA, nejstarší z fraucimoru

REJTAR

PÍSAŘ

PROFOUS

VALDŠTEJN z roku 1634 (**V 34**), mrtvý Valdštejn, jeho duch, jeho stín

VALDŠTEJN ALBRECHT VÁCLAV EUSEBIUS, plukovník moravských stavů, později... však to znáte...

ARKEBUZÍR, ale také **KHUEN**, stralsundský **MĚŠŤAN**, **MAXMILIÁN BAVORSKÝ**

MUŠKETÝR, ale také **BIRYTA**, **DE WITTE**, stralsundský **MĚŠŤAN**, **RAŠÍN**, **ŠLIK**, **MARRADAS** a **BUTLER**

KYRYSNÍK, ale také **KRYŠTOF HARANT**, **FERDINAND II.**, **WERDENBERG**, **BUBNA**, **GALLAS** a **GORDON**

PIKENÝR, ale také **LAMORMAIN**, **QUESTENBERG**, **HOLK**, **PICCOLOMINI** a **LESLIE**

1

Dekorace je nejen místem, je především časem, v němž se odehrává příběh. A tak může být vlastně jakýmkoli znakem počátku 17. století, jenom by se ten znak měl z jednoduchosti komplikovat, z hladkosti plochy lámat, z čistoty barvit do bezpočtu barev včetně barvy zaschlé krve. Ale to samozřejmě předbíhám, zpočátku to tak všechno nevypadalo, v Olomouci roku 1619 byly dívky krásné, krajky i kostely bohaté, náboženství sice dvojí, ale fackovali se pro ně zatím jenom občas v temných uličkách. Vzduch byl čirý, armád doposud ne tak mnoho a slušně vymustrovaných, tady na Moravě aspoň ano. Byl teprve první rok války.

Jenže proč to vlastně vyprávím, vždyť příběh nezačíná v Olomouci, jsme přece ve Stříbře o 15 let později, někdy v únoru roku 1634... Ale o Stříbře není co říci. Stříbro je jenom bod na cestě, nic neznamená, není to ani Stralsund, ani Jičín, ani Meklenburk, ve Stříbře se nic nestalo. Je to jen krátká zastávka na poslední cestě.

Z hloubi jeviště, cestou co nejdelší, k nám přichází hlouček otrhanců v oděvech všelijak splácaných – a kdysi možná i bohatých. Někteří nesou na ramenou dlouhou bednu, jiní za nimi tlačí naložený dvoukolák. Prostě houfec otrhanců bez jmen – a vlastně bez osudů, s osudy jenom vypůjčenými. Asi zní hudba, možná že postavy hulákají píseň beze slov.

MAGDA: Tak jdem? Nebo stojíme? Nebo co?

PROFOUS: Konec! Jestli chcete, tahejte si to sami, spánembohem. Jsem malý, slabý, chudobný – ať to tahají velcí, tlustí, bohatí.

Vůbec nemusí být malý a slabý.

REJTAR: Počkej, počkej! Že zrovna ty?!

Nicméně všichni ulehčeně skládají bednu, ARKEBUZÍR, MUŠKETÝR, KYRYSNÍK a PIKENÝR sňali z dvoukoláku příkrývku, rozložili v pozadí – a rozehraná partie karet pokračuje.

PROFOUS: Co zrovna já? Nařídil jsem já tahat to kamsi do kláštera? Vzal by sis ty do kláštera bednu střelného prachu?

PÍSAŘ: Není tam prach ani na nabití pistole. Je tam všeho všude mrtvý chlap.

REJTAR: Jenomže to není obyčejný mrtvý chlap.

PÍSAŘ: Zvláštní je na něm leda to, že má kolem sebe pár prken. Velká většina mrtvých chlapů, co jsem poslední dobou viděl, by pár prken kolem svojí zadnice pokládala za přepych.

REJTAR: Ty, písaričku, já tě jednou kvůli těm tvým úvahám zabiju. Zatím se morduje, protože jsi náhodou Švéd, nebo proto, že tě zrovna najali Habsburci. Ale to jsou úplně pomínutelné důvody vedle tvých pitomých úvah.

MAGDA: Ještě začněte rvát po sobě.

PÍSAŘ: On to tak nemyslí.

PROFOUS: Ale myslí, myslí to úplně doslova – a já se k němu přídám, písar je mamlas.

MAGDA: Jak se mluví o mordování, tak ty u toho nesmíš chybět, co?

PROFOUS: Já jsem profous, jestli sis nevšimla.

LENA: Teď se začne chlubit, že mordovat je jeho povolání.

MARIE (*je omlouvá*): Mají vztek. Všichni mají vztek a nechce se jim dál.

LENA: Nadávat a házet po sobě kloboukama, to je tak všechno, co svedou.

PROFOUS (*ukazuje na bednu*): Říkám vám, praštit s tím někde u cesty a hezky rychle utíkat.

Truhla se otvírá, vylézá z ní VALDŠTEJN – či lépe Valdštejnův duch. Představuji si toho ducha přesně, jako si Brožík představoval Valdštejna ve chvíli vraždy. A ten si ho představoval značně donkichotsky. V noční košili dole široké, s dlouhou, úzkou, rozcuchanou bradkou, bos – tento VALDŠTEJN ROKU 1634 není nic než troska.

V 34: To nemůžete! Nemůžete mě pohodit někde u příkopu!

PÍSAŘ: Panenko svatohostýnská, už je to tady zas!

V 34: Víte, kdo já jsem?

REJTAR: Ať ten chlap zaleze, ať neotravuje...

V 34: Já jsem Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna, vévoda frýdlantský a meklenburský, generalissimus vojsk Jeho císařského Veličenstva...

LENA: Já to věděla, že jim zase zdrhne, já to věděla.

V 34: Mě se nezavíte, tak lehko to nepůjde, to ne. (PROFOUSOVI.)
Jak ses mohl odvážit sáhnout na svého velitele?

PROFOUS: A já jsem si až donedávna namouduši myslel, že neprávem.

V 34: Přiznává, že neprávem! Sám kat to přiznává.

PROFOUS: Vrať se do té kisny po dobrém, všechno už jsi říkal!

V 34: Nikdy jsem se nechtěl spojit se Švédem. Jednat – ovšem, jak by ne? Ale zradit? Já jsem byl zrazen! Nikoli poprvé!

PÍSAŘ: Zažehťe ho už někdo, nebo to zase začne vypočítávat...

V 34: Já, který jsem už v devatenáctém roce v Olomouci zachránil pro císaře peníze moravských stavů...

REJTAR: Nikoho to nezajímá!

V 34: Ještě před Bílou horou! Nic ještě nebylo rozhodnuto. Nesčetněkrát jsem kvůli císaři nasazoval život...

MAGDA: No a jak jsi ho tak nasazoval, tak jsi o něj jednou opravdu přišel. Olomouc. Olomouc roku 1619, to už snad ani není pravda. Vzpomínáš, rejtare?

REJTAR: Na leccos se pokouším zapomenout. Na Olomouc ne.

V 34: Vy jste u toho byli! Všichni jste u toho byli, všichni to můžete dosvědčit!

MAGDA: Já ne.

V 34: Ty taky! Lžeš! Takys byla na olomouckém náměstí.

MAGDA: Já ne, říkám. Nebo vlastně ano. Jenomže jsem vypadala jinak.

Světla se mění, v hudbě zazní tón, ostrý tón vzpomínky.

MARIE (*se rozběhne z hloubi jeviště na předscénu, je mladá, svítivá, svěží, zarazí se v pohybu*): Vojáku! Hej, vojáku!

MAGDA (*se tomu téměř diví*): To jsem opravdu byla já?

MARIE: Rejtare! (*Stojí strnule, ostatní ještě nevstoupili do olomoucké vzpomínky.*)

REJTAR: To snad ani není pravda!

V 34: Je to pravda – a vy se ji neodvážíte zapřít!

MAGDA: Já se spíš trochu stydím. Co ty, rejtare?

REJTAR: Já nic.

PROFOUS: Taky jsme byli mladí.

PÍSAŘ: Dokonce i on byl mladý. (*Míni VALDŠTEJNA.*)

V 34: Zabránil jsem tenkrát moravským plukům, že se nepostavily... (*Nikdo ho neposlouchá – a V 34 to konečně pochopí. Pokračuje už jenom mechanicky.*) ... proti císaři...

MAGDA: Dokonce jsem se vydávala za služku. Myslela jsem si, že poznám, co jsi zač.

MARIE: Hej! Rejtare!

A je v tom zavolání i slib, i ztělesnění snu, zhmotnění tisíců vyprávěnek u táborových ohňů, při některých se VOJÁCI smáli a hulákali, ale někdy jako by se náhle přede všemi objevilo děvče, jež horkým dechem, tiše, a přece přes hory lesy slyšitelně řeklo: Hej... rejtare... Všichni se dívají do minula.

REJTAR: To voláš na mě?

MARIE: Jestli jsi to ty, co se chce ženit s naší slečnou, tak tebe. Tak mi tě vypodobnili. Má nízké, ošklivé čelo, trochu kulhá, nejspíš musel vyskakovat z okna nějakého fraucimoru – a teď to svádí na turecké tažení. Říkala slečna. Já jsem její služka, víš? To bys mohl být ty. Sám trochu vypadáš jako ukrutný a vzteklý pohan, pes Turek, nástroj ďábelský...

REJTAR: Se mi zdá, že ji máš pěkně proříznutou.

PROFOUS: Myslel tenkrát ovšem pusu.

MAGDA: Jak jinak? Nic jiného si dobře vychovaná protestantská dívka stejně neuměla představit. I když už věděla, že od vojáků se lze nadít všeličeho.

REJTAR: Nejsem obyčejný voják. Slečna jistě slyšela o mostě přes Dunaj, jak ho naši zapálili pod Turkem. Tak já byl ten, co zapaloval.

MARIE: Od vojáků, říkává můj otec, vlastně otec naší slečny, od vojáků se dá nadít všeličeho.

MAGDA: Nač jsi tenkrát vlastně myslel, rejtare?

REJTAR: Na peníze, které jsem měl vyženit, samozřejmě. Bylo mi pětadvacet, svět mi byl po kolena a ještě jsem jej hodlal užít. Po tureckých taženích jsem už moc netoužil.

PÍSAŘ: Poněvadž voják je druhé nejkrásnější povolání, pokud ovšem zrovna není válka. Druhé nejkrásnější povolání.

MARIE: A které je to první?

PÍSAŘ: Sedlář, kominík, ovčák, radní, zkrátka jakékoli jiné.

REJTAR: Nevšímej si ho, povídej o slečně.

MARIE: Jestli myslíš na peníze, vojáku, tak slečna jich moc nemá.

REJTAR: To není tvoje starost, vyptal jsem se na ni dobře. Radši mi řekni, jak vypadá. Kdyby se chtěla trochu podobat tobě, bral bych.

MARIE: A o víře ti nic neřekli? Že je slečna tuhá protestantka?
A ty jsi prý katolík?

REJTAR: S vírou to už nějak srovnáme. Proč by se víra nemohla jmenovat jinak, když v Turecku se jinak jmenuje i pámbu!?

MARIE: Tvá slova, vojáku, svědčí o vlažnosti ve víře.

Dívají se na sebe.

LENA: Nic víc tenkrát kolem sebe nevnímali.

MAGDA: Vlastně se tenkrát už nic víc neřeklo.

PÍSAŘ (MAGDĚ): To nejdůležitější, cos tenkrát řekla, znělo...

MARIE *(se otočí prudce k nám – a její slova jsou vábnička):* Hej... vojáku...

MAGDA: To jsem nebyla já. *(A chraptivě nadnese trivialitu táborové holky.)* Hej, vojáčku! *(Tiše.)* Vidíš. Už to tak nezní.

PÍSAŘ: Ještě pořád se všichni otočí.

MAGDA: Kdepak všichni.

ARKEBUZÍR: Uáá – uo!

Čtete dobře, povelům chybí souhlásky, ale jsou to povely – a při nich stačí tón. Vzadu se zformovala skupinka, hráči karet nechali hry, i když dost neradi – a teď nastupují jako pluk.

Uááá – uo!

VALDŠTEJN (*nikoli troska; muž plný sil, třebaže už tenkrát trochu opojen vlastní genialitou; také z nich má nejzachovalejší kostým, výrazně se lišící od zakrvácené košile svého mrtvého protějšku*): Pane vrchní strážmistře Khuene, kam jste měl rozkaz odvést pluk?

V 34 (*nadšen*): To jsem já! To nemůžete popřít, to jsem já!

VALDŠTEJN: Na něco jsem se ptal, vrchní strážmistře Khuene.

ARKEBUZÍR (*v roli vrchního strážmistra KHUENA*): Většina lidí v tom pluku mluví česky a jsou Moravané, pane plukovníku.

VALDŠTEJN: Dokonce i já mluvím česky a patřím k moravskému panstvu. Ptal jsem se, kam jste měl odvést pluk!

KHUEN: Většina z nás jsou protestanti! Jestliže se Morava chce připojit k českému protihabsburskému povstání...

VALDŠTEJN: Podle mého pluku tedy Morava touží připojit se k těm vyhazovačům z oken, kteří nedovedou dokonce ani pořádně

vyhodit z okna. Možná máte i pravdu, pane vrchní strážmistře, ale já jsem se ptal spíš, proč jste nesplnil rozkaz a nevedete pluk k Vídni.

KHUEN: Mne – a dokonce i vás, pane plukovníku – najali a vystrojili moravští stavové...

VALDŠTEJN: Váš kord, vrchní strážmistře.

Ticho. Po chvíli KHUEN odevzdává kord. VALDŠTEJN jej potěžká a vrazí do KHUENA, KHUEN klesne.

Ještě někdo nerozuměl rozkazu?

Nikdo se nehlásí.

V 34: To se, prosím, stalo na náměstí, před nastoupeným plukem.

VALDŠTEJN: Strážmistře, převezměte velení. Odchod směr Kroměříž, Břeclav, Dunaj. – Tohle odnese. (*Míni mrtvého.*) Tohle taky. (*Míni kord.*)

Jeho duch ten kord zvedne a opásá svou košili šerpou s kordem. Časem pak ještě někde sežene boty a tak nás bude provázet až do konce příběhu.

V 34: Tomu říkám čin. Kolem obyvatelstvo. On byl sám! Pane Lormormaine. Pane Gallasi. Vévodo Bavorský!

VALDŠTEJN: Kdo to je? Co tu chce?

V 34: To jsem přece já. Chci říct... to jsi ty po čtrnácti letech. My jsme jeden a týž!

VALDŠTEJN: Ať jde pryč!

V 34: To spolu jsme v dubnu 1619 zvládli olomoucké náměstí. My dva spolu!

VALDŠTEJN: Ať jde ten člověk pryč.

„Pluk“ sebere KHUENA a odejdou do pozadí, vzadu rozpustí útvar – a z jeviště zmizí už jednotlivě. I oba VALDŠTEJNOVÉ odcházejí, ten starý a bosý se snaží srovnat krok a držet se mladého... Snaha má nevalný úspěch.

PROFOUS (obdivně): Já vám řeknu, takhle v pravou chvíli...

MARIE: Co v pravou chvíli?

LENA (surově): Takhle v pravou chvíli vrazit někomu kord do břicha... To se ti musí líbit, profousi, co?

PROFOUS: Kord v břicho se nelíbí nikomu.

MAGDA: Nejmně tomu majiteli břicha.

PROFOUS: Ty mě, Magdo Marie, taky pokládáš za krvežíznivého člověka. Jenže kati a profousové bývají lidé vlídní, krev je jim nemilá, poněvadž zavání prací, a kdopak by rád pracoval?

PÍSAŘ: Profousi, člověče vlídný, vzpomeň na kamarády a zavři nás. Zatkní a vraž do plukovní šatlavy.

PROFOUS: Co sis to zas vymyslel?

PÍSAŘ: Ani jeden z nás dvou nemůže z Olomouce. To jest – on nemůže, protože se chce ženit, a já odtud nechci, protože je tu víceméně klid. Zavři nás do basy.

REJTAR: A povlečou nás s plukovní basou v okovech!

PÍSAŘ: Na dlouhé pochody se šatlava nevozí. Lehkým zlosynům se promine a marš mašírovat, těžcí se pověsí.

REJTAR: Jakou my máme smůlu, tak nás pověsí.

PÍSAŘ: My náhodou budem ten zbytek, protože zbytek se jaksí v base co? Zapomene! Měšťané města Olomouce pak nebudou vědět, co s námi, tak nás prostě vykopnou a pustí. Být kopnut do zadku olomouckým purkmistrem, to je, po čem já toužím.

PROFOUS: Už se ti u pluku nelíbí?

PÍSAŘ: Vojna na spadnutí – a ke všemu aby člověk bojoval proti vlastním. Tak to už radši risknu, že ten zločin, co mě teď kvůli němu zavřeš, bude moc velký nebo moc malý.

PROFOUS: Dobře, jak myslíš, ty máš na to školy. Zatýkám vás, oba jste zatčeni. Za co – o tom se rozhodne později.

MAGDA (*na chvíličku vstoupí do příběhu, vlastně spíš jako divák*): Tenkrát si ještě hráli. Jen tak. – Ty, písáři, já už tě dlouho pozoruju, ty si za svoje neštěstí vždycky můžeš sám. Jiní aspoň můžou tvrdit – mě zničili Sasové, nebo Valdštejn, nebo chlast. Ty nemáš ani tuhle útěchu. Sám vždycky honem „kdepak je ta smyčka, ať do ní vstrčím hlavu“.

PROFOUS: Může si to dovolit, má kamaráda profouse.

MAGDA: Olomouc byla smyčka.

REJTAR: Šatlava vůbec není špatná myšlenka, písáři. Já z Olomouce opravdu nemůžu.

MARIE (*přivádí zahalenou ŽENU*): Nemohla jsem sice své paní podat nejskvělejší zprávy, choval jste se, pane, nikoli jako byste se chtěl ženit, ale jako byste najímal mezka. Ale moje slečna si vás přesto hodlá prohlédnout.

LENA: Je příliš mladý.

MARIE: Jemu to nevádí. Aspoň má naději, že brzy jako vdovec rozmnoží majetek další svatbou.

REJTAR: Ti vaši pastoři jsou stejní podvodníci jako naši mniši. Tvrdili, že vaše tvář je hladší nežli belgický brokát. Pravda ovšem je, že vaši pastoři by neměli vůbec tušit, jak hladký je belgický brokát.

LENA: Šlejfrna vám ale jede, mladíku.

MARIE: Jsme v Olomouci jenom na návštěvě, pane rejtare. Jedině tak jste se ovšem mohl se slečnou seznámit, protože na hrad Pecku, kde slečna sídlí, by vás jako otrapu ani nepustili, třebaže jste údajný hrdina tureckých vojen.

REJTAR: Nemůžete zamluvit ten belgický brokát, dámy.

LENA: Ty rýhy, co jdou kolem úst, ty rýhy v brokátu zrovna způsobil takový frajírek, jako jste vy. Valonský jízdní kyrysník, ten asi věděl, co je to brokát. Nikdy mi žádný nepřines. Dnes už ani nikdo neví, co to byli valonští kyrysníci...

MAGDA (vykřikne): Já to vím!

Všichni se po ní ohlédnou, ale je to jen nepatrné zadrhnutí, hned má zas každý co dělat, jako by MAGDA MARIE vůbec nevykřikla.

LENA: A rýhy kolem očí, ty zas má nejvíc na svědomí jeden jízdní z vlašských regimentů plukovníka Ramé...

PÍSAŘ: Tys nemohla znát Laurentia de Ramé!

LENA: Mluvím o rejtaroví jeho vlašského pluku.

MAGDA: Svým způsobem všechny ženské znají všechny pluky, co náhodou táhly kolem.

REJTAR (vypění): Musíš do toho mluvit? Ptal se tě někdo na něco? Každý tady ví, že ovládáš všechny pluky valdštejnského voj-
ska, od posledního knechta až po prezidenta dvorské válečné

radý. Každý ví, že znáš většinu pluků saských a švédských... Chorvaty a Dány, všechny, co táhli českou zemí a nejenom českou...

PROFOUS: Co se rozčiluješ, nech Magdu na pokoji.

REJTAR (*přesvědčuje sám sebe*): Teď je třicátý duben 1619, Matyáš Thurn obsadil Brno, Valdštejn teprve utíká z Olomouce a já se chci ženit! Já ještě nic nevím o žádné Magdaleně Marii, nic o ní nevím!

PÍSAŘ (*klidně, nedbá o REJTARŮV výbuch; i PROFOUSOVO předchozí napomenutí svědčilo, že jsou na podobné scény zvyklí*): Ledaže jí rýhy ve tváři vyryli jeden kyrysník a jeden vlašský husar.

REJTAR (*chvilku mu to trvá, ale pak přejde zpátky do hry*): A že to s největší pravděpodobností vůbec není ona. A bude-li to ta, co se jenom vydává za služku... (*Ta alternativa by se mu zřejmě zamlouvala.*)

MARIE: Pak? Co potom, rejtare?

Tón hudby. Možná takt, možná víc taktů. Dívají se na sebe beze slova, LENA po chvíli pochopí a polituje MARIÍ.

LENA: Kdyby to aspoň byl valonský kyrysník. Ale takový kulhavý valdštejnský rejtare...

VALDŠTEJN (*vejde*): Profous!

Ten druhý, V 34, si opatřil boty a s košilí, přepásanou šerpou kordu, bude už trvale pobíhat se svým mladším předobrazem.

PROFOUS: Rozkaz! Úáá uo!

Všichni kromě MUŠKETÝRA nastoupí, ŽENY kromě MAGDY ustoupily do pozadí, přidají se později k MUŠKETÝROVI – BIRYTOVI.

Osazenstvo plukovního vězení nastoupeno podle rozkazu.

MUŠKETÝR (*v roli BIRYTY; k odlišení postačí jen útržky kostýmů, vezli je s sebou na káře a berou si je na jevišti, klobouk, opasek, zbraň apod.*): Protestuji. Pane plukovníku, já co nejdůrazněji protestuji. Jsem pokladníkem moravských stavů a odpovídám za jejich peníze.

VALDŠTEJN: Snímám z vás vaši odpovědnost, pane pokladníku moravských stavů.

V 34: Jménem Ferdinanda!

BIRYTA: To je krádež, pane plukovníku. Sprostá krádež!

V 34: Jménem císaře Ferdinanda!

Nikdo si ho nevšímá.

VALDŠTEJN: Krádež? (*Obrátí se k ostatním.*) Zlosyni! Milí zloději koní, drazí přepadávači pocestných a vrahové hostinských, roztomilí uřezávači měšců, protože jsem náhodou v dobré

náladě, stali se z vás z mého rozhodnutí zcela počestní muži, kteří tady rekvírují pravoplatný císařský majetek, jehož se neprávem zmocnili rebelové.

BIRYTA: Neprávem! Já co nejdůrazněji...

VALDŠTEJN: Pokud by vám v tom někdo bránil, můžete jej samozřejmě odevzdat císařskému právu, nebo taky rovnou probodnout, což je nejkratší. Četo, berte stříbrňáky – a odchod!

BIRYTA: Podvoluji se nátlaku. Nejsurovějšímu nátlaku!

VALDŠTEJN: Od chvíle, kdy nám na zadek zatlačí mamínčino břicho, se podvolujeme nátlaku. Končí to až nátlakem dvou sáhů hlíny nad námi.

MARIE (*postoupí kupředu, téměř vykřikne*): Nestydíte se?!

MUŽI odnášejí tu dlouhou bednu, všichni se teď zastaví.

VALDŠTEJN: Myslíte mě?

MARIE: Vás také, pane plukovníku.

VALDŠTEJN (*po chvíli*): Ne, nestydím se... (*Odchází s ostatními.*)

V 34: Nemáme proč se stydět. Nezabavujeme to pro sebe. (*Spěchá za ostatními.*)

MARIE (*REJTAROVÍ*): Myslela jsem vás.

REJTAR (*se stydí*): Co člověk může dělat?

MARIE: Když nic, tak aspoň něco může nedělat.

REJTAR: Třeba vám se to snadno říká. Jste děvče.

MARIE: Zatímco vy jste muž, že ano? Muž každým coulem!

REJTAR: Jsem jenom naverbovaný katolík v Olomouci tisíc šest set devatenáct – a k tomu zavřený v plukovním kriminále.

BIRYTA: Kterého právě pustili krást.

MARIE: Sbohem, pane.

MAGDA (*se na ně dívá se smutným úsměvem; tiše*): Olomouc... byla past.

REJTAR: Ale vždyť se zatím nic nestalo! Nic se přece nepříhodilo! Jenom se dva lidé potkali a řekli: Hej – rejtare... a ten druhý neřekl už vůbec nic. Nic o mně nevíš, proč říkáš – sbohem.

MARIE: Sbohem, rejtare. (*Odejde.*)

MAGDA: Došels tenkrát do té Vídně?

REJTAR: Došlo nás všeho všudy pár, ostatní se rozutekli. A pak ovšem došly vozy se stříbrem.

MAGDA: Takže potom až... hrad Pecka, co?

REJTAR: Až tam.

MAGDA: Až po Bílé hoře. A ještě pořád jsem to nebyla já.

REJTAR: Ještě dlouho ne.

MAGDA: Dlouho už to netrvalo.

V 34 (*se posmívá – ale jako obvykle má zpoždění*): Chachá! Vy jste to pokládali za krádež, co? Olomouc nebyla žádná krádež, Olomouc byla in-ves-ti-ce!

MAGDA: Neječ. Hrad Pecka, březien šestnáct set dvacet jedna – a ty jsi teď pan Kryštof Harant.

V 34: Já jsem Albrecht Václav Eusebius...

MAGDA: Říkám ti, že jsi Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic.

V 34: Ale proč? Proč to nedělá někdo jiný?

MAGDA: Protože ty se mu ještě tak nejspíš podobáš.

V 34: Chcete se zbýt myšlenek na vévodu, co? Proč toho Haranta nedělá kyrysar, nemusí pořád mazat karty.

MAGDA: Dobře, ať to dělá kyrysník. Ale ty bys byl lepší.

MARIE (*vběhne prudce na předscénu*): Proč jste je sem pustil, pane Kryštofe?

LENA (*v roli SALOMENY HRADIŠTSKÉ Z HOŘOVIC*): Ten hrad se mohl bránit léta! Léta!

KYRYSNÍK (*v roli KRYŠTOFA HARANTA Z POLŽIC A BEZDRUŽIC*): Zachovejte důstojnost. I porážka může být důstojná.

MARIE: Ale vždyť vás jedou zatknout!

SALOMENA: Už zatkli Budovce. Zatkli Ondřeje Šlika!

HARANT (*v pyšné ubohosti*): Jsem Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic.

MAGDA (*vyvolává*): Hudebník a spisovatel!

PÍSAŘ (*vyvolává*): Autor díla Cesta z Království českého do Benátek, odtud do země Svaté a potom na horu Sinai v pusté Arábii, vydáno s vlastní podobiznou a dřevoryty.

MARIE: Vy jste mi nerozuměl! Jedou vás zatknout.

PIKENÝR (*ohlašuje*): Plukovník Albrecht z Valdštejna.

Vchází VALDŠTEJN, vlastně oba VALDŠTEJNOVÉ.

HARANT: Má mě zatýkat zrádce? Zběh z vojska moravských stavů?!

VALDŠTEJN: Pane Kryštofe Harante. V době, o níž hovoříte, jsem byl nejenom plukovníkem moravských stavů, měl jsem zároveň plukovnícký patent císařův. Někoho jsem tedy zradit

musel, když se už používá takových slov. Vy byste jistě navrhl, abych zradil císaře, sám jste to svým způsobem udělal. A teď mi řekněte, kdo z nás dvou zrazoval, abych tak řekl, účelněji?

HARANT: Nikdo o mně nemůže říci, že jsem zloděj, pane.

VALDŠTEJN: Přesto jste to vy, kdo je právě zatýkán.

HARANT (*pořád trochu směšný ve svém patosu*): Měřítkem cti, pane plukovníku, není, kdo koho zatýká. Vy mě, pane z Valdštejna, možná zatýkáte, ale já vámi opovrhuji.

VALDŠTEJN: Naše city jsou vzájemné.

SALOMENA: Nač se přít, pánové? Zasedněme, prosím, ke stolu... Jste oba čeští šlechtici, třeba u tabule najdete zájmy, které byste mohli mít společné.

HARANT: Nevím o takových.

VALDŠTEJN: Snad by se i našly. Projížděl jsem vaším zbožím... a zbožím smiřickým... Na prohranou rebelii máte příliš mnoho majetku, pane na Pecce. Když jsem já prchal z Olomouce, věděl jsem moc dobře, že ztrácím vsetínský zámek.

V 34: Rykovskou tvrz, lukovské panství...

VALDŠTEJN: Vy jste dodnes boháč, nechtěl jste ztratit skoro nic...

V 34: Je čtyři měsíce po Bílé hoře, pane Harante z Polžic.

HARANT (*připouští*): Možná... celá ta rebelie proti císaři byla chyba... možná byla chyba zvolit Falckého za krále...

VALDŠTEJN: Rebelie není chyba. Prohrát rebelii se nesmí! A vy jste talent na prohru, pane z Polžic a Bezdružic. V roce šestnáct set osmnáct, dva roky před Bílou horou, přestoupíte k protestantům, v době, kdy se to už nenosí...

HARANT: Neměním přesvědčení podle módy.

VALDŠTEJN: Ale měníte je.

HARANT: Věc protestantů byla spravedlivá.

VALDŠTEJN: Hm. A vy pak v té spravedlivé věci jedete obléhat Vídeň, střílíte na císařský palác. Císař měl strach, pane! Mimo jiné z vašeho dělostřelectva, to se neodpouští. A co už je vůbec neodpustitelné, měl prý jste na to všeho všudy deset děl. Vyšlápnout si na Vídeň i ve spravedlivé věci s deseti děly... (*Dává mu přednost k odchodu.*)

MARIE (*zasáhne s celou vášní nevědomosti*): Přece jej nemůžete jen tak odvést na smrt!

VALDŠTEJN: Nevím, kam jej vedu.

MARIE: Prošel půl světa, mluví mnoha jazyky. Je to učenec a muzikolog.

VALDŠTEJN (*se ukloní, představí se*): Plukovník Valdštejn. Ať tak nebo tak, oba máme s panem Harantem před sebou dlouhou cestu.

HARANT: Máte-li pravdu, pane z Valdštejna, pak...

VALDŠTEJN: Co pak?

HARANT neodpoví – a jestli jeho pokřik o důstojnosti porážky moc důstojný nebyl, pak jeho tiché objetí se SALOMENOU, poslední rozhlédnutí a odchod důstojnost nepostrádaly. Jenom košilatý Valdštejn, V 34, není nijak dotčen vážností chvíle a začne mlít své.

V 34: Samozřejmě že má pravdu. Měli jsme vždycky pravdu, a dokud nás svět poslouchal, taky na tom nikdy neprodělal, nikdy! (*Potká se s pohledem mladého VALDŠTEJNA – a rozpačitě pod tím pohledem zmlkne, postaví se pak zase krok za PLUKOVNÍKA, už zase jenom ministruje.*)

Všichni odejdou – pokud ovšem všichni nezůstávají celou dobu na jevišti, nevím. V popředí jenom MARIE a REJTAR, stranou stojí MAGDA, někde by tam měli být i PÍSAŘ s PROFOUSEM.

MARIE: Povýšil jsi, rejtare?

REJTAR (*nadšen*): Takže... slečna se na mě pamatuje. Nevěřil jsem, že se budete pamatovat.

MAGDA (*hluše*): Na ženichy se nezapomíná – a tys byl přece ženich.

MARIE: Povýšil jsi?

REJTAR: Ani ne.

MARIE: Ale ano. Posledně jsi byl kriminálník, teď do kriminálu vodíš. Jestli tohle není povýšení, tak už nevím.

REJTAR: Vzpomínal jsem na vás, Magdaleno Marie. Celé ty dva roky...

MARIE: Loupalo tě v koleně, že? A ty sis vždycky vzpomněl, že purkrabí na hradě Pecka má dceru – a ta má věno.

REJTAR: Nikdy jsem za ty dva roky nepomyslel na věno, písař je mi svědkem.

MAGDA: Je to pravda, písaři?

PÍSAŘ: Je.

MARIE: A nač jsi myslel?

REJTAR: Jak jsi tenkrát řekla – hej, rejtare.

MARIE: Kde ses potloukal?

REJTAR: Tak... po Čechách, ve Valdštejnově pluku... s Buquoyem.

MARIE: Na Bíle hoře jsi byl?

REJTAR: Ne. Obsazovali jsme Louny.

MARIE: Co stojíš? Eskorta ti ujede.

REJTAR: Co kdybych zůstal?

MARIE: Řekla jsem už, nebudu mít věno.

REJTAR: Kašlu na věno.

MARIE: Stane-li se něco panu Harantovi z Polžic a Bezdružic – a ono se stane, rejtare, už to tak vypadá – my všichni tady tě roztrháme na kousky. Takže uháněj, jak nejvíc můžeš – a už se tu neukazuj.

REJTAR: Přestoupím. (*Chraptivě.*) Přestoupím k luteránům.

MARIE: Proč?

REJTAR: Chci pro tebe udělat tu nejbáznivější věc, která se v téhle době vůbec udělat dá. Řekni, a udělám to!

MARIE: Plukovníkovi Valdštejnovi je prý jedno, jakého vyznání má pohůnky. Budeš s ním dál jezdit zatýkat?

REJTAR: Nejezdím zatýkat. Nic mi do toho není, co mají mezi sebou panstvo a císař! Nic o tom nevím, oni se se mnou neradili!

MARIE: Lžeš! Každý ví, oč tady běží. Eskorta ti ujede.

REJTAR: Říkám, že jsem kvůli tobě ochoten...

MARIE: A já ti na to kašlu, k čemu jsi ochoten! Ty jsi totiž ochoten ke všemu! Táhni. A chcípni někde v příkopu i s tím svým Valdštejnem a Buquoyem... Na co čekáš?!

REJTAR a MARIE stojí proti sobě, v té chvíli vlastně nepřátelé. PROFOUS mezi ně vstoupí s boдрým klábosením.

PROFOUS: Já si myslím, rejtare, že sis nevybral tu pravou chvílku. Rozumíš? Jí zavřeli pána, takového hodného dědu, co ji třeba houpal na kolenou...

REJTAR: Drž hubu.

PROFOUS: ... a najednou ho hoděj do věže, marná sláva, taková holka nemá náladu na cukrování. A jak ženská nemá náladu, tak už to nikdy není ono.

REJTAR: Říkám, abys držel hubu.

PROFOUS: Já ti zas jenom říkám, že sis nevybral dobrou chvílku.

REJTAR: Copak jsem si ji, sakra, vybíral?! Copak byla vůbec nějaká jiná chvíle?! Kdybych si moh vybrat, tak jsem si vybral jiné století.

PÍSAŘ: Co se ti dělo? Byl jsi voják vítězné armády – a voják je druhé nejkrásnější povolání, když ovšem není zrovna válka. Tenkrát nebyla.

MAGDA: Jenom následek té války – sedmadvacet českých pánů, soudní dvůr... a kat... a my...

PROFOUS: Sedmadvacet popravených, co to je? Mohli se modlit a měli to s pompou a s bubnem, práci prováděl odborník, kolega Mydlář. Podle mě je na těchhle časech nejhorší, že se tak rozmohli amatéři. Sedmadvacet mrtvých, to dnes napočteš v každé vesnici, kterou projel nějaký pluk – a najdete mi vesnici, kterou ještě neprojel.

MARIE (REJTAROVÍ): Byls na Staroměstském náměstí?

REJTAR: Je to tak důležité?

MARIE: Já jsem tam byla.

REJTAR (nerad přizná): Já taky.

MARIE: Myslela jsem si, že tam někde budeš. Seděl jsi na koni v kornetách Valdštejnovy jízdy?

REJTAR (vybuchne): Tak dobře – já jsem seděl na koni – a tys tam jenom stála a hrnuly se ti slzy! Copak z těch slz musí být mezi námi řeka?! (*Ukazuje na LENU, která tam ještě od HARANTOVA odchodu klečí a modlí se.*) Salomena z Hořovic tam byla taky, na lešení utali hlavu jejímu muži – a ona si za tři měsíce, čerstvá vdova, dokázala vzít někoho, kdo byl taky na tom lešení! Na tribuně soudců! Mezi těmi, co na smrt posílali. – Já jsem nikoho neodsoudil. Já jsem tam... jenom seděl na koni.

MARIE (*tiše*): Ne.

REJTAR: Co ne?

MARIE: Nemůžu být taková jako Salomena z Hořovic.

MAGDA: Aspoň tenkrát jsem nemohla.

PÍSAŘ: A dnes?

MAGDA: Dnes... už je to jedno.

SALOMENA: Tak mě zabte, no! Zabte mě! Třeba byl s Kryštofem Harantem život k nesnesení a s Heřmanem Černínem jsem byla šťastna.

PROFOUS: Kdopak se vyzná v ženských? A vždyť je to taky jedno, třeba se jí ani neptali a provdali ji příbuzní. Proč sakra pořád měříte, co kdo měl a co kdo neměl? V takových časech je štěstí mít hlavu na krku – a když o ni přicházíte, tak aby aspoň na tom pracoval odborník, a ne nějaká verbež.

REJTAR: Já toho chlapa zabiju! Říkal jsem ti dvakrát, abys držel hubu!

PROFOUS: Tak nakonec za to můžu já, že jo? Já můžu za to, že ti ona tenkrát nedala. No to mě podržte.

V 34: Nám nikdo nemůže dokázat, že jsme byli na Staroměstském náměstí.

PÍSAŘ: Nikdo ti to nedokazuje, není to důležité.

Všichni se snaží zachovat trpělivost, ale všechny vždycky vpád košila-tého staříka trochu otráví.

V 34: Pokud bych byl českým králem, mohlo by být velice důležité, jestli jsem se v roce šestnáct set dvacet jedna díval na popravu českých rebelů.

MARIE: Nejste českým králem, dědo, a už dejte pokoj.

V 34: Ale mohl jsem jím být. Stačilo říct ano.

VALDŠTEJN: Neřekli jsme je. *(Je ledový, zejména k své nadšenější, košilaté verzi.)* Prostě jsme je neřekli. A na Staroměstském náměstí jsme byli. Byl tam můj pluk, mí tamboři tloukli do bubnů, kupoval jsem statky těch státých za peníze těch oběšených, byl jsem na tom náměstí.

PÍSAŘ: Svým způsobem jsme tam byli všichni. Někdo na lešení, někdo pod ním, někdo to pořádal, někdo jenom koukal...

REJTAR *(bojovně)*: A co tím chceš říct?

PROFOUS: Nic, to on se jenom tak hlubokomyslně tváří. Ovšem právě za to mu někdo jednou dá přes držku.

V 34: Má pravdu! Svým způsobem jsme tam byli všichni.

PÍSAŘ *(opovržlivě)*: A tobě se to hodí, co?

MARIE: Vždycky se mu vlastně všecko hodilo.

REJTAR (*oznamovacím, ale trochu i obviňujícím tónem k publiku*):
V roce šestnáct set dvacet dva se ženil. Už podruhé! On se ovšem ženit mohl.

V 34: Nebylo vůbec snadné vyjednat tu svatbu.

LENA: Panně nevěstince dvaadvacet let. Květinka vznešeného rodu.

REJTAR: Jemu bylo čtyřicet.

V 34: Třicet devět. To je ten nejlepší věk.

LENA: Můj ty bože... svatba...

PROFOUS: To si všimněte, jak je řeč o svatbě – může to být svatba, jaká chce – tak se každé ženské jako trochu zamží oko.

MAGDA (*ve svatebním závoji s pukrletem k obecnstvu*): Isabela Kateřina Harrachová, dcera jednoho z nejbližších císařových rádců.

Podává ruku VALDŠTEJNOVI, kráčejí spolu jakoby k oltáři. ARKEBUZÍR a MUŠKETÝR se vyzbrojili zvlášť vznešenými klobouky a spolu s VOJÁKY jim tvoří špalír.

LENA (*pokračuje v představování*): Spřízněna s Eggenbergy, ještě bližšími rádci. Bratr bude jednou pražským kardinálem.

MARIE: Přináší věnem, když nic, tak titul vévody.

MAGDA: Pane vévodo...

PROFOUS: Chelčický měl pravdu.

PÍSAŘ: Co ty víš o Chelčickém?

PROFOUS: Jsou i vzdělaní profousové. Chelčický tvrdí – a já mu moc nevěřil... Ale jak se tak dívám na tu mladou Harrachovou...

Všichni se dívají na mladou HARRACHOVOU, jež se v jakémsi tanečku uklání s VALDŠTEJNEM.

REJTAR: Co tvrdil tvůj Chelčický?

PROFOUS: „Člověk jest věc mdlá, nemocná a hlupá.“

VOJÁCI se uklánějí dvojici.

VALDŠTEJN: Dokázal jsem to. Sirotek z malé heřmanické tvrze, nejdříve knížetem, pak vévodou frýdlantským.

V 34 vzdává kordem čest, přibývá světla.

MAGDA (nejasné, zda jako MAGDA, či jako ISABELA; ještě pořád má na sobě svatební závoj): Trochu náhoda, trochu podlost, trochu rozhodnost...

VALDŠTEJN: Podlý a rozhodný mohl být každý. Kdokoli!

V 34 (*se vytahuje*): Ale nebyli dost podlí a dost rozhodní a dost schopní.

VALDŠTEJN: Proč se tím chlubíš?

V 34 (*sám trochu zaskočen ve svém nadšení*): Protože mě zabili.

VALDŠTEJN (*se po chvíli odvrací*): Nebyl jsi dost podlý, dost rozhodný, dost schopný.

V 34 (*to uzná*): Byl jsem věc mdlá, nemocná a hlupá.

MAGDA (*odkládá závoj, opouští VALDŠTEJNA*): Třeba jí křivdíte, Isabele Harrachové. Třeba ho měla ráda.

REJTAR: Že by věděli, co to je?

MARIE: A tys to věděl, rejtare?

REJTAR: Kdysi ano. Před Opavou a v Opavě...

MAGDA: Do Opavy daleko. Nejdřív muselo být dánské tažení.

PÍSAŘ: Náhodou nejdřív musela být armáda, pak teprv mohlo být dánské tažení.

V 34: Samozřejmě! Nejdřív musela být armáda.

MAGDA: Ne že by žádná armáda nebyla. Chcete vstoupit do nějaké armády? Jen račte!

MARIE tluče do verbířského bubnu.

LENA: Například bychom tady měli Arnošta z Mansfeldu, podnikání válečných tažení v malém i velkém, s kýmkoli a proti komukoli.

MARIE tluče do bubnu.

MAGDA: Chcete bojovat zbožně? Vojska bádenského markraběte vás uvítají. Padesátosmkrát přečetl Lutherovu bibli. Padesátosmkrát se tam dočetl, že musí zakroutit krkem katolíkům.

MARIE (*tluče do bubnu*): Chcete bojovat pro lásku? Pak je vaše místo mezi mušketéry Kristiána z Brunšviku, zvaného Halberstadtský. Miluje Alžbětu Falckou, ženu zimního krále, jak romantické, jak dojemné!

REJTAR: Taky můžete k nám, k císařským. My bojujeme... zač my to právě bojujeme?

PÍSAŘ: To máš jedno.

PROFOUS: Za Ferdinanda, ne?

REJTAR: Snad za katolíky.

PÍSAŘ: To už bych spíš řekl, že za Španěly.

VALDŠTEJN (*ostře, nesnáší tu lehkomyšlnost*): Silou práva jeho majestátu prosazujeme císařské intence, dusíme zločinné pokusy rebelů a znovu ve Svaté říši římské nastolujeme obecný klid!

PROFOUS (*uznává, že VALDŠTEJN to musí vědět líp*): Jo. Pro to.

V 34: Všichni jste to slyšeli.

Nikdo si košilatého VALDŠTEJNA nevšímá.

Nejdřív ovšem musela být armáda.

PÍSAŘ (*oznamovacím tónem dveřníka uvádí MUŠKETÝRA, jenž vyšel do popředí*): Jan de Witte, Holanďan, pražský obchodník z Mostecké ulice, na prodej všechno, plátno i koření, stříbro i kožešiny...

VALDŠTEJN: Proč sem leze? Vyhodit!

PÍSAŘ: Jan de Witte, na prodej všechno, sem tam i čest.

VALDŠTEJN: Nemám na něj náladu, nejsem zdrav...

PÍSAŘ: Jan de Witte, spojení s rejdařskými firmami v Nizozemí, člen konsorcia pro ražení mince, financier stavby Valdštejnského paláce, na prodej i peníze, především peníze...

VALDŠTEJN: Dobrá, ať vstoupí.

Ostatní odejdou.

MUŠKETÝR (*se ukloní jako JAN DE WITTE*): Nápad, Vaše Milosti, prostě nápad. Císař Ferdinand, jehož jméno budiž pochváleno, nemá dost peněz na vydržování neveliké císařské armády. Nikdo nemá dost peněz a každý voják od kurýrů po plukovníky zná nejčastěji užívanou větu těchto dní: aby se trpělivostí kontentýrovali, peněz že není.

VALDŠTEJN: A to má být nápad?

DE WITTE: Na malou armádu, pane vévodo, nebude totiž nikdy dost peněz, na šest tisíc lidí peníze prostě neseženete. Šedesát tisíc, sto tisíc, na ty už přispěje každý – a rád. Zatím platili jenom poražení, ale při dost velké armádě zaplatí přece všechna říšská města. Ještě ráda zaplatí. Přiměju půl Evropy, aby vaše armáda měla dost velký úvěr a mohla být dost velká. Myslím, že se nechlubím.

VALDŠTEJN: Proč? Proč se do toho pouštíte vy?

DE WITTE: Z vlastenectví.

VALDŠTEJN: Z holandského? Z českého? Z rakouského?

DE WITTE: Dobrá, nechme vlastenectví stranou. Peníze dělají válku, válka dělá peníze. Málo peněz, malá válka. Velká válka... jste jeden z mála lidí schopných tuhle větu domyslet.

V 34: Jeden z mála? Jediný!

DE WITTE: Asi jediný.

VALDŠTEJN: S jedinou podmínkou.

DE WITTE: A to?

VALDŠTEJN: Byl to můj nápad.

DE WITTE (*se ukloní*): S tím se počítalo. Má ovšem i své nevýhody.

VALDŠTEJN: A to?

DE WITTE: Nebude to oblíbený nápad.

VALDŠTEJN: S tím se počítá.

DE WITTE odchází.

V 34: Šedesát tisíc mužů z ničeho! Vydupáno ze země. Jestliže jiní
půjčují peníze, tak my jsme půjčili císaři armádu!

ARKEBUZÍR: Dánské tažení! Nástup k dánskému tažení!

Všichni se shromáždili vzadu, kdosi zvedne prapor – snad s císařskými orly, ale znak je lhostejný, zazní hudba – a VOJSKO táhne proti nám, hlediště se na chvíli stalo Dánskem – nebo aspoň dánským králem Kristiánem. Někdo na té cestě proti divákovi padne, ale byl jenom jeden, takže mu nikdo nevěnuje moc pozornosti. Dánský král se toho tažení zalekl, trochu by se tedy mělo zaleknout i obecnstvo, není to nic příjemného, kráčí-li přímo proti vám ozbrojená horda. Hudba končí, vyhrálo se, prapor je vztyčen, muži hulákají.

MAGDA: Opava byla hned na začátku toho tažení.

Jak se tak muži při tom vítězném akordu nadchli a zamleli se nadšením, porazili přitom MARII, která tam teď klečí v popředí, snad se modlí.

REJTAR: Magdaleno Marie!

MARIE: Vojáku...

REJTAR: To není možné!

MAGDA: Ještě pořád jsem to nebyla já.

MARIE: Já... já tomu taky nevěřím.

REJTAR: Co tu děláš?

MARIE: Utíkáme. Utíkali jsme ze země. Je to tak divné, že mě najdeš v prvním dobytém luteránském městě?

REJTAR: Kdo – vy?

MARIE: Teď už vlastně... jenom já. Jsem vlastně tvoje kořist, vojáku. Dobyté město, rejtár, mladá luteránka...

REJTAR: Kdysi jsi říkala... abych táhnul, abych chcípnul v příkopu. Ještě si to myslíš?

MARIE: Ještě.

REJTAR: Chci si tě vzít za ženu.

MARIE (*nevěří*): Proč?

REJTAR: Nevím. Chci.

MARIE: Nemám žádné věno. Nemám už ani otce, který by ti je mohl třeba jenom slíbit.

REJTAR: Já taky nemám nic.

MARIE: Pořád jenom to ztuhlé koleno?

REJTAR: Jenom to. A žold, co dávají nepravidelně.

MARIE: Nechci být žena vojákova.

REJTAR: Chci s tebou mít děti, chci se o ně starat.

MARIE: To voják nemůže.

REJTAR: Nebudu vojákem!

MARIE: A čím? Čím je možné být v dobyté Opavě za dánského tažení?

REJTAR: Něčím přece sakra ano! Přece nejsou jenom vojáci! Ted' například potřebujem kněze. To je jedno jakého. Ještě jsi neřekla, jestli si mě chceš vzít.

MARIE: Chci. Vlastně už tenkrát v Olomouci jsem tě chtěla.

MAGDA ta slova říkala s ní.

REJTAR: Písař! Ty víš všecko! Profous! Ty všecko pochopíš! Kde jste, sakra? Potřebujem kněze!

MARIE: Nepotřebujem. *(A vztáhne po něm ruce.)*

MAGDA *(to slovo říkala zároveň... dívá se zblízka, téměř dojata na jejich objetí; nakonec se obrátí k VOJÁKŮM v pozadí téměř zlobně):* Tak už pojďte, zkrátte to.

ARKEBUZÍR *(vystoupí zvolna kupředu, s ním ještě MUŠKETÝR a KY-RYSNÍK – a VOJÁCI; ARKEBUZÍR má klobouk s fialovými pery, všichni tiše pozpěvují – a pomaloučku obkličují dvojici v popředí; MAGDA vyšla z jejich kruhu):* Tak co, vojáku? Taky jsou tu kamarádi. Nemůžeš tu smetanu slízet sám.

REJTAR: Jak to myslíš?

ARKEBUZÍR: Jak to říkám, chlapci, že ano. Tak nedělej potíže, už sis užil, ne?

REJTAR *(vytasí kord):* Stůjte!

ARKEBUZÍR: Co blázníš, ty kluku rejtarská? Uklidněte ho trochu, chlapci, to snad je ožralost nebo co...

MARIE: Ne!

Hudba, jež později zesílí, takže už neslyšíme slova.

REJTAR: To je moje žena!

ARKEBUZÍR: Takové věci nám neříkej... Přidržte ho!

A dva drží, nebo možná přivázali REJTARA, a ostatní odvlékají MARII, hudba zní plným tónem, snad si děvče vzadu trochu podávají, ale trvá to jen malou chvilku, hudba náhle končí. Zezadu se objeví, jenom snad projdou jeviště, oba VALDŠTEJNOVÉ, jen se na chvíličku pozastaví před REJTAREM.

V 34 (provinile): To je válka!

VALDŠTEJN: Zrovna dneska jsem nechal urazit hlavu tomu... z Gürzenichu. Ten měl tu drzost řídit dokonce v ženském klášteře...

Oba odcházejí, ze zadu od MARIE – možná dokonce i s ní, jenom šíleně mlčí, ale možná sama – přichází MAGDA. REJTARA nechali VOJÁCI na zemi ležícího, MAGDA nad ním poklekne.

MAGDA: Co čumíš? To jsem já. To všechno předtím už neplatí, to už je pryč, teď budu taková do konce života. To jsem opravdu já.

REJTAR: Proč se vůbec vracíš?

MAGDA: Aby tě tu nezapomněli. Abys byl volný. Neboj se, pro nic jiného. Jdi a neohlížej se. Tak sakra jdi, ani já už tě nechci moc vidět!

REJTAR se těžce zvedá, jde. V 34, ten starý a bezmocný, se tam ještě zdrží.

V 34: To je válka.

MAGDA: A ty drž taky hubu!

V 34 mizí.

REJTAR (*se zvolna vrací k MAGDĚ, MAGDA k němu zvedne hlavu – a na malou chvílku vzklíčí naděje; jestliže je tam s nimi MARIE, tak nevnímá, dál hledí do prázdna; REJTAR se nedívá na MAGDU*):
Nezapálil jsem žádněj most přes Dunaj s Turkama. Jenom jsem o tom slyšel.

MAGDA: Proč to říkáš?

REJTAR: Tak.

MAGDA: Abys měl čisté svědomí?

REJTAR: Možná.

MAGDA: To nebylo nutné. (*Zvedne se, odejde. Jestliže nebyla sama, odvede i MARII.*)

Zezadu z přítmi zachmuřeně přicházejí PÍSAŘ a PROFOUS.

REJTAR: Kde jste byli?! Kde sakra jste, když je vás zrovna zapotřebí?

PROFOUS: Jak jsme to měli vědět?

PÍSAŘ: Mysleli jsme, že zrovna k tomuhle nás nepotřebuješ.

REJTAR (*PROFOUSOVI*): Máš tam někde nějaký chlast?

PROFOUS: To nepomůže.

REJTAR: Toho s tím fialovým perím za kloboukem najdu a zabiju.

PÍSAŘ: Tys ji nechal běžet?

REJTAR: Najdu a zabiju.

PÍSAŘ: Ptám se česky, ne?

REJTAR: A co bys dělal ty? No tak? Odpovídej!

PÍSAŘ: Nevím.

REJTAR: Řek bys – chudinko, oni ti ublížili?! Pofoukáme, zapomenem?!

PÍSAŘ: Nevím, co bych dělal.

PROFOUS: Nikdo to nikdy neví. Třeba si to i představuje, ví, co by měl udělat, ví, co by chtěl udělat, ví, co je správné. Ale jestli to udělá...?

PÍSAŘ: Nenechal bych ji běžet.

REJTAR: Trochu chlastu. Na nic jiného se vás nikdo neptal.

PROFOUS: Tys nikdy s partou kamarádů nesbalil ženskou? Já tím nechci nic říct, jenom se tak ptám, rejtare. – Na tureckých taženích? Nebo když se stavělo předmostí u Dessavy? Ta hezká blondýnka v Jihlavě, to jsme táhli spolu, ne? A ještě nějakí dragouni u toho byli, pamatuješ?

REJTAR: Jestli ta blondýnka z Jihlavy měla mužského, co ji měl rád, tak ten nás teď hledá, aby nás zabil, a to je v pořádku. Já taky najdu a zabiju! Zabít toho chlapa s fialovým perím, to je všechno, co můžu pro Magdu udělat.

MAGDA (*v pozadí, možná jenom v siluetě*): To není tak málo. Udělej to, rejtare.

PÍSAŘ: Ty ženské za nic nemohly. Ať to obracíš, jak chceš, za nic nemohly, ani ta jihlavská blondýna, ani Magda.

REJTAR: A kdo za to moh? Neříkej mi, že válka. Toho mám po krk, to říká kdekdo, dokonce i ti, co ji vyhlašují.

PROFOUS: Ať to říká kdo chce, válka je válka.

REJTAR: Takže za všechno může válka? Za nás... za ni... Válka! Já vám říkám, že se musí najít někdo, kdo má tvář a ruce. A kdo je vinen!

PROFOUS: A jmenuje se Franta Válka. A zavřem ho do komárenské pevnosti, až zčerná.

REJTAR (*tiše, zavile*): Já najdu válku, která má tělo a hlavu – a já tu hlavu prostřelím.

PÍSAŘ: Ty sám jsi taky válka, rejtare.

REJTAR: Tak ten kousek, co je ve mně, taky prostřelím.

PROFOUS: To jsou všechno jenom řeči! Připadáte mi jak ti žvanilové od vídeňského dvora, ti se taky tolik nakecají, jak je válka škodlivá. A jediné, co vás omlouvá, je, že máte bolest.

PÍSAŘ: Ty ne?

PROFOUS: Já jsem ji nemiloval.

PÍSAŘ: Každý ji miloval.

PROFOUS: Mít někoho rád v čase, kdy hned se táhne támhle, hned se zase odtamtud utíká, to je přepych nad moje poměry. Aspoň každou chvíli nemusím pokřikovat – já ho zabiju. (*REJTAROVÍ.*) Válku zabiješ, toho s fialovým perím zabiješ, to už máš dva navíc k vojenskému řemeslu. A abych dělal řemeslo ještě dobrovolně ve volném čase, tak to mě mějte rádi! Milovat! Až na to bude doba, potom prosím.

PÍSAŘ: Co když ta doba nepřijde?

LENA: Nebo ty budeš už moc starý.

MARIE: Nebo vůbec nebudeš?

PROFOUS: Potom... mají blondýnky v Jihlavě smůlu.

LENA: A ty ne?

PROFOUS: Já taky. Ale ony větší.

ARKEBUZÍR (*huláká*): Obležení Stralsundu! Uáá – uo!

PROFOUS: No vidíte. Věčně nás někdo někam honí.

Všichni se seřadí vzadu, hudba, nástup proti hledišti, které se na chvíličku stane Stralsundem. Někdo padne, hudba končí. Možná že se „tažení“ neúčastnil KYRYSNÍK a PIKENÝR, kteří teď, vyhýbajíce se padlým i rozcházející se armádě, vycházejí kupředu, KYRYSNÍK v útržku hranostajů kožešiny a PIKENÝR v náznaku sutany Tovaryšstva. Mrtví a oškubaní VOJÁCI opouštějí jeviště. Zůstávají jen oba VALDŠTEJNOVÉ, kteří se asi účastnili „tažení“. Jsme tedy ve Vídni, vlastně ne, v Brandýse nad Labem, jenže není nijak třeba, aby to divák poznal.

KYRYSNÍK (*v roli FERDINANDA II.*): Měl jste pravdu, pane vévodo.

PÍSAŘ: Jeho Milost císařská Ferdinand Druhý.

FERDINAND: Dostatečně velká armáda prokázala zřetelně, že jsme v právu.

VALDŠTEJN: Dosud není zaplácena, Vaše Veličenstvo. Dánský král je poražen zatím jenom za moje peníze.

PÍSAŘ: Jeho Milost císařská a jeho zpovědník!

PIKENÝR (*jako LAMORMAIN*): Vévoda z Frýdlantu trochu přehání. Jsou tu peníze říšských měst, peníze z kontribucí, něco španělských peněz...

VALDŠTEJN: Já jsem je sehnal dohromady.

FERDINAND: Ano. Nebudem se handrkovat s vítězem, otče. K úhradě vašich nákladů vám dávám vévodství meklenburské. Potrestali jsme české stavy, proč bychom nemohli skřípnout německé?

V 34 (*v bláznivém staříkovi, podobajícím se Donu Quijotovi, se poprvé ozve nahořklý, vědoucí tón*): Jak pro něj bylo vždycky všecko snadné. (*Nadnáší.*) Chtěl přece, aby se ti ostatní nesmažili v pekle, chtěl jejich dobro.

FERDINAND: Drahý pane bratře, jste vévodou meklenburským.

VALDŠTEJN se ukloní.

Dále vás jmenujeme generálem baltického a oceánského loďstva.

VALDŠTEJN se ukloní o poznání méně, **JEZUITA** má připravenou šerpu nebo snad řetěz jako odznak hodnosti, **VALDŠTEJN** mu uvolní cestu a **V34** tak na svou reznou košili obdrží další ozdobu. Přijme ji uctivě, zatímco ta mladší, dravčí **VALDŠTEJNOVA** část vnějšími poctami mírně pohrdá.

LAMORMAIN: Loďstvo ovšem žádné není, to bude právě váš první námořní úkol.

FERDINAND: Zbavil jste mě války – a já vám to nikdy nezapomenu. Stralsund už se vzdal?

VALDŠTEJN: Právě se vzdává, Vaše císařská Milosti.

FERDINAND: Takže je tu všeho všudy Stralsund a ta maličkost s mantovským dědictvím. Trochu se šarmicluje ve veltlínském údolí, maličko začínají zlobit Švédové. A potom ovšem prosadit, aby se všichni vrátili k naší svaté víře. Nebude to snadné, ale víceméně jsou to drobnosti. Rozpustíme armádu, generalissime?

MARIE (*uhodí do bubnu*): Brandýs nad Labem, šestnáct set dvacet osm, devátý rok války!

VALDŠTEJN: Neradil bych rozpouštět armádu, Vaše císařská Milosti...

LAMORMAIN: Jiní soudí jinak, pane vévodo.

VALDŠTEJN: Pak jsou ti jiní hlupáci.

LAMORMAIN: Dokonce můžete mít i pravdu. Nicméně přátele tímto způsobem nezískáte.

KYRYSNÍK a PIKENÝR – císař a zpovědník – odejdou.

V 34: Co když jsme se zmýlili?

VALDŠTEJN: Já i když se mýlím, tak mám dvakrát tolik pravdy co oni. Ani dát mi Meklenbursko, ani na to nepřišli sami, i to jsem si musel vymyslet já. Ať mě ksakru nechají. Udělám z císaře pána Evropy, ale ať mě nechá a neplete se do toho! Pokořím pro něho všechna ta německá knížátka, vpustím na Balt španělské loďstvo a obklíčíme Nizozemí. Udržím na uzdě Švédy i Francouze, ale ať mě nechá! Já jsem jeho naděje – a jemu stačí, aby to pochopil. *(Jakoby všem, kteří se shromažďují na okrajích jeviště. Ale neobrací se k nim. Jeho slova platí celému světu. Zato se k těm postavám, k vojákům své války a trochu i strašidlům své války, obrací pyšně V 34.)*

V 34: To jsem já. Před šesti lety. Teprve před šesti lety.

LENA: Za šest let už jsi taky mohl zmoudřet.

PROFOUS: To vám je zajímavé, že ani píka v břicho leckoho nic nenaučí.

V 34: Ale ano, naučila. To přece ještě neznamená, že na sebe nemohu být pyšný. Na sebe před šesti lety...

VALDŠTEJN *(v popředí, suše, snad diktuje listy):* Všechny úředníky bývalých meklenburských vévodských bratří ihned propustit, kromě předsedy obchodní komory, připadá mi schopný, ponechám si jej.

V 34: Asi to byl tenkrát nejvyšší bod života.

VALDŠTEJN: Od jičínského zámku ke kartouzskému klášteru
vysázet subito lípy, odpovídáte za výběr sazenic...

V 34: Byl nemocen. Třeba cítil, že má málo času. Někteří říkají,
že v Košicích, víš, žes tam chytil uherskou nemoc, už před
dvaceti lety...

VALDŠTEJN (*maličko zaražen; vlastně to připouští*): Nesmysl...

V 34: Prý ta nemoc nosí skvělé schopnosti. Komplex vícecennosti.
A ovšem bolest.

VALDŠTEJN (*svému staršímu vydání*): Nedej se vysmát, staříku. Ti
okolo že by byli zdraví? Všichni ti idioti že by byli zdraví?!
Trochu podagry, to je všechno.

LENA: Měls vůbec něco rád, starý? Měls někdy něco rád?

V 34: Měl... Koně.

VALDŠTEJN: Tak jak je to s tím Stralsundem? Co si ten bezvý-
znamný přístav myslí?

*Vejdou ARKEBUZÍR s MUŠKETÝREM v roli stralsundských MĚŠŤANŮ.
Vytrvale se uklánějí.*

Celé Německo bojuje a vy, páni radní, si představujete, že
zůstanete stranou?

Ostatní odejdou.

MĚŠŤANÉ: To prosím né.

VALDŠTEJN: Zachoval jsem se snad nějak tvrdě ke svobodným přístavům?

MĚŠŤANÉ: To prosím né.

VALDŠTEJN: Zdá se vám ta posádka nebo ta kontribuce neúměrná k jiným městům?

MĚŠŤANÉ: To prosím né.

VALDŠTEJN: Tak je přijměte – a zaplatte.

MĚŠŤANÉ: A to prosím né.

VALDŠTEJN (*se na ně chvíli mlčky dívá*): Jste obklíčeni velikou císařskou armádou.

MĚŠŤANÉ: Ano, prosím.

VALDŠTEJN: To vojsko může snadno zničit a vypálit větší města nežli Stralsund.

MĚŠŤANÉ: Ano, prosím.

VALDŠTEJN: A vy říkáte, že jste věrni císaři, jenomže nechcete platit. Tak teď mě dobře poslouchejte a dejte si pozor se svým ano, prosím, prosím né. I kdybyste se ubránili mé armádě, svobodný přístav budete jenom podle jména. Už teď jsou

na moři švédské a dánské posily. Udělají z vás hrdiny proti-habsburského boje, všichni luteráni budou nadšeně křičet: Stůj jako skála, Stralsunde! A vy budete švédští a dánští, ačkoli chcete být – a já vám docela věřím – věrní císařští. Dánové už začínají být bezvýznamní, takže máte jenom tři možnosti: buď budete švédští, nebo císařští, nebo mrtví. Rozuměli jste mi?

MĚŠŤANÉ: Ano, prosím.

VALDŠTEJN: Takže přijímáte skromnou císařskou posádku a zaplatíte nevelkou kontribuci.

MĚŠŤANÉ: A to prosím né.

Oba VALDŠTEJNOVÉ chvíli mlčí, V 34 jde nakonec pohlédnout stralsundským MĚŠŤANŮM do tváře zblízka, tváře nic nevyjadřují, MĚŠŤANÉ byli sami nešťastní, že to takhle dopadá.

VALDŠTEJN: Všeobecný šturm.

ARKEBUZÍR: Všeobecný šturm!

Všichni nastupují vzadu do řady, hudba, vyrazí proti nám. Někteří padnou.

Stralsund se tenkrát dobýt nepodařilo.

Hudba končí. Mezi těmi, kteří si v popředí olizují rány a oprašují klobouky, se proplétá V 34, ten košiláč.

V 34: A my jsme měli pravdu, samozřejmě že my. Stralsund byl prvním švédským přístavem v Německu!

VALDŠTEJN: Když jsme měli pravdu, měli jsme ji prosadit. Měli jsme to město dobýt. Šlo to.

V 34: Nešlo to. Co by řekly ostatní přístavy?

VALDŠTEJN (*pokyvuje hlavou, stařík má něco pravdy; zajde k němu, poprvé se ti dva dotknou, VALDŠTEJN vzal své starší vydání dokonce důvěrně za loket, stojí vedle sebe uprostřed jeviště*): Bezvýznamná epizoda. (Odejdou.)

REJTAR: Stůj! Hej, ty, stůj, říkám ti!

PIKENÝR (*v klobouku s fialovým perím*): Uženeš si suchou nemoc, kulhouse.

REJTAR: Říkám ti stůj! Chci si s tebou promluvit o jednom večeru v Opavě. S kordem v ruce si chci promluvit, stůj, nebo střelím!

PIKENÝR: Dej pozor, ať si neublížíš. Nejsi ty od Chorvatů? To prý jsou cvoci.

REJTAR: Stůj!

PIKENÝR nestojí a REJTAR vystřelí. Možná jenom MARIE bouchne do bubnu. PIKENÝR padne. Vejdou PÍSAŘ a PROFOUS, za nimi i MAGDA, MARIE a LENA.

PÍSAŘ: Co je?

REJTAR: Zabil jsem chlapa.

PROFOUS: S fialovým peřím na klobouku?

REJTAR: Ano.

PÍSAŘ: No tak. Zas jedna věc se dala do pořádku.

REJTAR: Zabil jsem ho zezadu. Jinak by mi byl utek.

PÍSAŘ (*po chvíli*): Měls na to právo.

PROFOUS: Jinak by utek?

REJTAR: Říkám přece.

PROFOUS: Měls na to právo.

REJTAR (*zoufale*): Řekněte mi, co je to za právo, co dovoluje člověku zabíjet zezadu?!

PÍSAŘ (*rezignovaně*): Je deset let válka.

PROFOUS: Hm. Za deset let začíná být pomalu jedno, z které strany tě zabijou.

MAGDA (*tiše*): Nezačíná. To neříkejte.

REJTAR (*přiklekne k zabitému, obrátí tvář k sobě*): To není on.

PÍSAŘ: Co?

REJTAR: To je úplně cizí chlap. Zabil jsem někoho... úplně cizího.

PÍSAŘ a PROFOUS se jdou přesvědčit.

PROFOUS (*po chvíli rozpačitě utěšuje*): To se... stává, no! Že se to stává, písáři?

PÍSAŘ: Stává se to.

PROFOUS: Neměl mít fialové peří.

PÍSAŘ: Neměl utíkat...

REJTAR: Držte hubu!

PÍSAŘ (*chvíli drží hubu; pak se ohlédne*): Někdo jde.

PROFOUS (*bere REJTARA za loket*): Pojd', jdeme.

PÍSAŘ: Kdyby něco, tvař se, že jsi ožralý. – Ticho teď!

Odvedou REJTARA stranou do přítmí. K ležícímu PIKENÝROVI přicházejí MAGDA, MARIE a LENA, pobrukují jakousi písničku beze slov.

MARIE: Ach!

LENA: Co je?

MAGDA: Někdo tady leží.

LENA: Opilec?

MARIE: Krev. Tohle je krev.

LENA: Doufám, že je po něm.

MAGDA: Proč?

LENA: Co proč?

MAGDA: Proč v to doufáš?

LENA: Protože jestli po něm není, tak ho zas povlečem na vozíku
a budem pro něj shánět jídlo a felčary, aby nakonec zmizel
a ještě nám ukrad kotlík na vaření.

MAGDA: Takže ty bys radši, aby byl mrtev.

LENA: To bych řekla.

MAGDA: Je mrtev.

LENA: Zaplaťpámbu.

Stahují mu boty.

MARIE: Nakonec budou takoví všichni. Bledí a studení a se špičatým nosem.

MAGDA: Pojd'te. Pomoci se mu nedá – a nemusí nás s ním nikdo vidět.

MARIE: Myslíte, že je to císařský?

LENA: Teď už je to jedno.

ŽENY odcházejí do pozadí.

PROFOUS (*stáli v přítomí opodál*): To byly jenom nějaké ženské.

REJTAR: Ať to byl, kdo chtěl.

PROFOUS: Jak to – kdo chtěl? Kdyby to byli chlapi z jeho pluku, ztropili by povyk. Kdyby to byli důstojníci, tak nás dají zatknout!

REJTAR: Nechte mě. Vykašlete se na mě! Jděte si po svém! Táhněte!

PROFOUS: Tak to zas ne.

PÍSAŘ: To nejde.

REJTAR: Zabil jsem zezadu. Nevinného...!

PÍSAŘ: První přikázání desatera – nenecháš kamaráda v hospodě, co ho tam můžou ztřískat dělostřelci.

PROFOUS: Jaképak nevinného? Jak se mu tak dívám na kontrfej, ten si nic jiného nezasloužil než kudlu do zad. Hochu, mít moc svědomí, to škodí. Co? Písaři?

PÍSAŘ: Baže. Vypadal na lotra.

PROFOUS: Ti s fialovým peřím jsou většinou lotři.

REJTAR mlčí.

PÍSAŘ: Kdysi jsi říkal, že najdeš válku, co má ruce a hlavu – a že ji prostřelíš.

REJTAR (hluše): A vy jste říkali, že to nejde.

PÍSAŘ: Třeba to opravdu nejde, ale když už ta válka trvá takovou dobu... tak...

REJTAR: Co tak?

PÍSAŘ: Tak by se to mělo aspoň zkusit.

REJTAR: No a?

PÍSAŘ: Tak to zkusme.

REJTAR: Co když my jsme válka? To jste zas říkali vy.

PÍSAŘ: Tak... střelíme do sebe.

PROFOUS: Pánové jsou vzdělanci, jenom nic jednoduchého, že ano? Já že jsem váleka? Já se mám moc rád, než abych střílel do sebe! Střílejte do Valdštejna! Pssst, nic jsem neřek. Do císaře Ferdinanda. Nic jste neslyšeli. Copak když zabijeme sebe, přestane válka?

REJTAR: Pro nás ano.

PÍSAŘ: Jsme vojáci.

PROFOUS: Copak jsme jima dobrovolně? Copak jím byl dobrovolně ten ubožák... (*ukazuje na mrtvého*) ... co za nic nemoh, nebo ano, asi moh, jenom my nevíme za co? Tak dobře, pojďte někoho zamordovat, než se z nás taky stane verbež! Ale ne-
tvrdte mi, že my jsme tím vinni! Jsme vojáci, to je všechno.

PÍSAŘ: A být vojákem, to je druhé nejkrásnější povolání na světě...

REJTAR: ... když ovšem právě není válka.

PÍSAŘ: No vidíš, už se šklíbíš.

PROFOUS: Tak jdeme, ne?

PÍSAŘ: Kam?

PROFOUS: No přece – zabít všechny ty chlapy, co jsme říkali. Přidal bych de Witta, bez peněz se nedá vést válka – a on na ni dává peníze. Pánové, já shledávám, že někoho zamordovat může být i vznešené.

PÍSAŘ: To je úžasně zbožná myšlenka!

PROFOUS: Já se aspoň cítím... no... sice na šibenici – ale slavně.
Není člověk pitomec? Jenom si představí, že by dal císaři po
tlamě, jenom si to představí – a už je mu líp.

PÍSAŘ (*zasněně*): A Lamormainovi, tomu zpovědníkovi...

REJTAR: A Albrechtovi z Valdštejna...

ARKEBUZÍR: Nástup! Uáá – uo! Válka o mantovské dědictví! (*Kop-
ne do ležícího PIKENÝRA.*) Nástup! Nechrň! Válčí se dál!

*Hudba, všichni odcházejí, tentokrát kamsi dozadu, hudbou proniká
ještě hulákání rozkazů... „Bojuje se o mantovské dědictví... už jenom
poslední maličká válka...” A rozsvěcují se světla v sále.*

2

Na scénu přicházejí MAGDA a MARIE, s nimi LENA, jdou unaveně, zvolna. A začínají docela stejně.

MAGDA: Tak jdem? Nebo stojíme? Nebo co?

LENA: Konec. Jestli chcete, tahejte se dál samy. Podívejte se na moje nohy. O škrpálech nemluvím.

MAGDA: Seženem lepší.

LENA: Nohy? Ani důstojníci už nemají groš. Měly jsme jet do Řezna, na panském sněmu se vždycky dá trhnout.

MAGDA: Patříme k armádě, ne k panstvu.

LENA: Potom se nediv, že chodíš ve škrpálech.

MARIE: Pojdte ještě. Pojdte dál. Třeba někoho potkáme.

LENA: Koho?

MARIE: To je jedno. Kohokoli. Třeba dojedem do Mantovy.

MAGDA (*přikývne;, dívá se MARII – tedy sobě samé – zblízka do očí*):
Ještě pořád se ti zdá, že se něco stane... že přece jenom někde něco čeká... někde něco musí být...

MARIE: A ne?

MAGDA: Ale jó.

LENA: Ale jó. Svatá prostoto! Potkáte vrásky, abyste věděly, ale když chcete, pro mě za mě... Koneckonců, každý musí potkat ty svoje, cizí mu nic neřeknou... No dobře, dyť já jdu. Podívej se na ty tři blázny, vidíš je?

Objeví se REJTAR, PROFOUS a PÍSAŘ.

MAGDA: Co je s nimi?

LENA: Hrajou si na loupežníky, zatrhni jim to.

PROFOUS: Ty se, babo, do toho nepleť.

LENA: Chtějí podřezat Valdštejna a císaře a bůhvíkoho. Říkají tomu zabít válku. To je, co? Paráda. Oni tři zabijou válku! Pěkně se schovají za dveře, válka vlez, báb ji, je po ní.

PÍSAŘ: Proč je ti to k smíchu?

PROFOUS: Nebav se s ní.

REJTAR (*stojí proti MAGDĚ a MARII*): Ještě pořád jsi krásná.

MAGDA: Ne pro tebe, rejtare.

REJTAR: Proč zrovna pro mě ne?

MAGDA: Sama nevím... hrdino tureckých vojen. Ještě kulháš?

REJTAR: Jaksi víc.

PÍSAŘ: Vážně mě zajímá, proč jsme ti k smíchu. Třeba můžeš mít i pravdu, třeba válka nejde zabít...

LENA: To se ví, že mám pravdu, ženská má vždycky pravdu, zvlášť když je válka.

PROFOUS: Že se s ní vůbec bavíš...

PÍSAŘ: Poslouchej, Leno...

PROFOUS: To ona neumí, poslouchat.

PÍSAŘ: My jsme totiž na nic jiného nepřišli.

LENA: Všecko, co dokáže mužský ve válce, je přijít do neštěstí. Nic jiného od něho nečekejte. Dát se někde zabít, to snad berou jako boží přikázání.

PÍSAŘ: To ještě není nejhorší, dát se zabít.

LENA: A co je horší? To mi pověz!

PÍSAŘ: Zabíjet.

LENA: Ha ha. A za co jste placeni? Aha?

REJTAR: On třeba myslí... zezadu – neprávem...

LENA: A vy znáte nějaké zabíjení právem? Já ne. On možná ano, on je profous. Ale já ne.

PROFOUS: Ona bude mít poslední slovo i u posledního soudu.

MAGDA: Tak vy chcete zabít císaře?

PÍSAŘ: A Valdštejna a de Witta.

MAGDA: Tak bouchni do bubnu, Magdaleno Marie. Velký říšský sněm ve městě Řezně...

MARIE: Ještě ne. (*Ukazuje na MUŠKETÝRA, jenž přichází se znakem kostýmu, v němž byl DE WITTE.*) De Witte. Teď je to ovšem šílený de Witte.

MUŠKETÝR (*jako DE WITTE*): Pane vévodo, vám přece stačí škrtnout perem a poslat rejtara! A budu mít své peníze, všichni budou mít své peníze.

V pozadí se vynoří VALDŠTEJN i V 34, nereagují na DE WITTOVO zoufalství. Taký PROFOUS hvízdne na kamarády – a teď ti tři, REJTAR, PROFOUS, PÍSAŘ, obkličují zvolna DE WITTA. Ten je nevnímá.

Vlastně jsou všechny pohledávky kryty! Města vždycky budou tvrdit, že nemají! Pane z Valdštejna, když je nepřiměje armáda, když z nich nevyrazí peníze ani velká armáda...

Ti tři už stojí kolem, snad už zvolna vytáhli i dýky – ale DE WITTE si jich nevšimne. Teď zní teprve MARIIN buben, jako by se artista chystal k výkonu – nebo jak zněly bubny při popravách na Staroměstském náměstí. A MUŠKETÝR jako DE WITTE se kratičce pomodlí a skočí do studny, do propadla, do orchestru – jedno kam. Trojice ztuhne.

MAGDA (pochválí MARIÍ): Správně, buben teprve teď. Teatrum mundi, jen račte pohlédnout, vážení zabíječi války. Tito dva pánové zvučných a nádherných jmen, pan Gerhard z Questenbergu a pan Werda z Werdenbergu...

Zezadu přicházejí PIKENÝR a KYRYSNÍK.

... vcházejí k panu Albrechtovi z Valdštejna, tentokrát v lázních Memmingen v srpnu tisíc šest set třicet.

MARIE: Dvanáctý rok války!

VALDŠTEJN (přichází blíž, s ním nerozlučný V 34): Buďte, pánové, vítáni se zprávami z Řezna. Musíte prominout, že vás neuhostím, jak je mým zvykem. Jan de Witte, takový pražský kramář, mi prý už nemůže posílat měsíční apanáž, upadl prý do dluhů. Měl kdysi dobrý nápad. Léta ovšem ukázala, že ne tak dobrý, jak se původně zdálo. O čempak ještě se tam mluvilo?

QUESTENBERG: Ten de Witte prý v Praze skočil do studny. Do vlastní studny na vlastním dvoře. Bankrot.

VALDŠTEJN: To se podívejme. Tady se říká, že se oběsil.

QUESTENBERG: Ne, ne. Skočil do studny. Křesťan, prosím!

WERDENBERG: Holanďané byli vždycky výstřední.

VALDŠTEJN: Hm. Tak copak v Řezně? Páni kurfiřti všichni zdraví?
Proč chodíte kolem horké kaše, pánové?

QUESTENBERG: Ano, ovšem.

WERDENBERG: Na žádost pánů kurfiřtů bude císařská armáda
v Německu jaksi...

QUESTENBERG: Bude silně zmenšena, takže velení takové jednotce by bylo pod vaši úroveň, pane vévodo. A proto...

WERDENBERG: Jeho Veličenstvo vám děkuje za dosavadní námahu, kterou jste podstoupil... a...

VALDŠTEJN: ... a propouští mě v milosti.

QUESTENBERG: Ano.

WERDENBERG: Ano.

MARIE v pozadí tiše vyklepává rytmus na bubínku.

V 34 (po chvíli): V Řezně prý teď zemřel jeden hvězdář. Jan Kepler se jmenoval. Měl dobré horoskopy. A sebe sama taky neuchránil. Umřel.

VALDŠTEJN (*vykročí zvolna proti POSLŮM, ti malinko couvnou; ale VALDŠTEJN překvapí*): Nemohli jste mi, pánové, přinést lepší zprávu. Jsem šťasten, že mě císař zbavuje této povinnosti. Snad to ani nemohlo dopadnout lépe. Mé hvězdy se rozcházejí s hvězdou Maxmiliána Bavorského. Předpokládám, že on dostal armádu?

QUESTENBERG: Jeho generállajtnant.

WERDENBERG: Pan Tilly.

VALDŠTEJN: Výborně. Vítězové z Bílé hory. Generál Tilly je skvělý vojevůdce...

V 34: Generál Tilly je starý blbec...

VALDŠTEJN: A Maxmilián Bavorský je bude řídit...

V 34: Blbec o co mladší, o to bigotnější.

QUESTENBERG (*znatelně ožije, když se ukázalo, že nebude proboden a nepůjde do vězení*): Jeho Veličenstvo dlouho váhalo, než se rozhodlo vyhovět bavorským radám...

VALDŠTEJN: Chápu. Císař je teď bez armády, vlastně ji jaksi půjčil Bavorsku. Děkuji vám, pánové.

PIKENÝR a KYRYSNÍK se ukloní a odcházejí.

Co teď?

V 34: Co by? Počkáme, až se Tilly a ten Bavorák znemožní.

VALDŠTEJN (*stojí přímo proti svému soupevníku*): Takhle budu vypadat?

V 34: Tak nějak.

VALDŠTEJN: Přijdeme o Meklenbursko.

V 34: V mládí jsme přišli o víc.

VALDŠTEJN: Budem se věnovat hvězdám. A jičínskému knížectví. A hřebčinci.

Objeví se REJTAR, PROFOUS, PÍSAŘ a ŽENY, V 34 je obchází.

V 34: Nemuseli jsme se vzdávat. Stačil pokyn a armáda by obklíčila Řezno. Armáda byla naprosto věrná svému veliteli!

VALDŠTEJN: Nevydali jsme ten rozkaz.

V 34 (*vítězně ostatním*): A nevydali jsme ten rozkaz! Odjeli jsme na Jičín.

Odcházejí spolu do pozadí. Ani si nevšimnou, že procházejí hrozivě sešikovanou „armádou“.

MAGDA: Takže co? De Witte je mrtev... Valdštejn najednou nemá s válkou nic společného... Koho zabijete teď?

LENA: Takový chlap, jak nemá koho zabít, hned je celý nesvůj.
Hned co a jak – a jakýpak má takový život smysl...?

PROFOUS: Taky vám ta baba někdy tak hýbe žlučí? Mně strašně.

LENA: A jak chlap neví, co si počít, může za to ženská. Vždycky.
To je zásada.

MAGDA: Ještě zbývá císař. Taky se nabízí Gustav Adolf Švédský,
prý se vylodil v Pomořanech. Ještě je koho zabít...

MARIE: Tak řekněte, vojáčkové! Kam teď? Co budete dělat teď?

ARKEBUZÍR (*jde kolem, jenom prohodí, než začne rvát*): Co by dělali,
jsou vojáci. – Uáá – uo! Tažení spojených vojsk katolické ligy
pod slavným velením generála Tillyho nejdříve proti Švédovi,
pak proti městu Magdeburku, jež se ke Švédovi nevhodně
přidalo.

*Všichni zase nastupují zezadu proti publiku, dost jich padne, hřmí hud-
ba. A v závěrečném akordu se na jakési větší gesto zmohou i VOJÁCI.
ARKEBUZÍR je nadšen.*

Dobytí Magdeburku! To už jsem snad nezažil jakživ potom, a že
bylo z čeho vybírat! I slovo z toho vzniklo. Magdeburkizace.

VALDŠTEJN (*trochu zamyslen, ale těžko utajuje potěšení*): Město
dobyto?

ARKEBUZÍR: Dobyto, pobito, znásilněno, vypáleno. Ale jak?!

VALDŠTEJN: Jak?

ARKEBUZÍR: To se ani... To se těžko...

PÍSAŘ (*suše*): Dobyto katolík nekatolík, pobito do poslední slepice, znásilněna tam byla i rohožka, jenom když byla ženského rodu. A nakonec se ten Magdeburk vypálil, jako se vypaluje hrnčířská hlína.

MAGDA: Lidé se tam modlili, aby umřeli rychle.

ARKEBUZÍR: Jo. Tak nějak to bylo. Taky jste tam...?

MAGDA (*REJTAROVÍ*): Takys tam byl?

REJTAR: My byli všude.

VALDŠTEJN: Pan Tilly dal tedy město v plen?

V 34: Celé město?

ARKEBUZÍR (*milostně*): Pan Tilly nám to město na chvílku půjčil...

Zahledí se do minula, všichni, i V 34, si toho všimnou a postaví se do pozoru, je z toho jakási minuta ticha za město Magdeburk. Až VALDŠTEJN tu chvílku zruší.

VALDŠTEJN: Obyčejná chyba. Tillyho chyba, bavorská chyba. Každý luterán s konečnou platností přišel na to, že s císařem se nedohodne – a že se volky nevolky musí vrhnout do náruče Švédům.

V 34 (*se poděsí, že by to tak někdo mohl chápat*): Ale my ne! Jacípak jsou tohle Švédové? (*Dokazuje i obecnstvu.*) To že mají být Švédové? Dovolte, abych se zasmál!

MAGDA (*ohlašuje publiku*): Listopad šestnáct set třicet jedna na trčkovském zámku v Kounicích.

V 34: Tenhle „Švéd“ se jmenuje Jan Varlejš z Bubna a posílá ho sem Mates Thurn, vyhazovač z oken! My že jsme se spojovali se Švédy!

KYRYSNÍK (*v roli BUBNY představuje MUŠKETÝRA*): Pan Jaroslav Sezima Rašín z Rychmburka.

V 34: Češi jako poleno! Mizerní emigranti!

BUBNA: Češi ve švédských službách – a nabízíme vám českou korunu.

VALDŠTEJN: Cože?

I V 34 se ve svém pobíhání zastavil.

BUBNA: Českou korunu. Svatováclavskou. Samotný klenot dal vyrobit Karel Čtvrtý.

RAŠÍN: Jako Češi bychom vám ji, bohužel, nabídnout nemohli. Ale poněvadž jsme právě česko-švédští plukovníci...

BUBNA: ... a poněvadž Gustav Adolf Švédský, jitřenka protestantismu, hvězda ze severu, si vás jako kavalíra váží...

RAŠÍN: ... a naopak Vídeň v okamžiku, kdy vám vzali velení, ve vás kavalíra urazila...

PIKENÝR (v roli QUESTENBERGA z opačné strany nežli emigranti; sám je zvratem, k němuž došlo, nadšen, bez ohledu na katastrofální zprávy, které přináší): Ve Vídni, pane vévodo – zvrát. Absolutní zvrát! Jediný, kdo nás může zachránit, je Valdštejn, to si dnes říká od císaře po posledního kostelníka celá Vídeň.

VALDŠTEJN: Říká to i Maxmilián Bavorský?

QUESTENBERG: Ten nemá co říkat! Jeho vojsko Švédové u Breitenfeldu rozdranzírovali na řízky. Na dobře naklepané řízky. Generál Tilly těžce raněn a umírá. V Německu není síla, která by se mohla postavit proti Švédům.

VALDŠTEJN: Císař má strach?

V 34: A to se neodpouští. (*Míň elegantní, míň umí skrývat potěšení, dokonce si mne ruce.*) Já vím. Teď jsme dívka s množstvím ženichů – tak proč ne skromnost? Skromnost v sytých barvách.

Možná že i hudba hraje jakýsi tanec mezi vejci.

VALDŠTEJN (*skromnost sama*): Jsem nemocný a nikoli už mladý člověk. Třeba už ani nemám dost sil...

QUESTENBERG: Ne-li vy – pak se ptám: kdo?!

VALDŠTEJN (*zatímco V 34 ještě gesty dotvrzuje vídeňské straně svou vyčerpanost i skromnost, obrací se VALDŠTEJN ke švédským posílům*): Klobouk dolů před vojenským uměním švédského krále u Breitenfeldu. Ale česká koruna, pánové... to snad by byl příliš šelmovský kousek provedený císaři... (*QUESTENBERGOVI.*) Vyřídíte ve Vídni – opravdu nevím. Projevená důvěra ovšem těší, nerad bych se ale dočkal dalšího Řezna... (*EMIGRANTŮM.*) Pokud by mi Gustav Adolf svěřil některé své pluky...

V 34: Asi tak třetinu svých pluků...

VALDŠTEJN: ... pak... ve vhodně zvolené chvíli...

RAŠÍN: Třetinu pluků?

BUBNA: A kdo by tu chvíli volil...?

V 34: K tomu mám daleko nejlepší postavení já.

VALDŠTEJN: Českou korunu, pánové, ovšem, to je snad ještě předčasné... (*QUESTENBERGOVI.*) Možná bych mohl císaři postavit menší armádu, ale podmínky...

QUESTENBERG: Císař přijímá za jakýchkoli podmínek. Přijímá! (*PIKENÝR jako QUESTENBERG se ukloní a odejde.*)

V 34: Ještě! Ještě jsi je měl nechat prosit. Prosit a nabízet!

RAŠÍN (*pochybovačně*): Sám určit vhodný okamžik... nemůžete přece klást švédskému králi podmínky.

V 34 (*nevinně*): A proč ne?

BUBNA: Kdo si myslíte, že jste, pane z Valdštejna?

VALDŠTEJN: Snažím se vědět přesně, kdo je kdo, pane z Bubna. Vy například jste Jan Varlejš z Bubna, toho času generální vachmistr švédských vojsk se služným žoldem, třebaže to řemeslo neprovozujete pro zisk, jste přece bojovník za věc náboženství. Já jsem teď nikdo, z vojenského hlediska nikdo, vévoda meklenburský bez Meklenburska, propuštěný vojevůdce – a to je nikdo. A přece se za mnou tlučete přes půl Evropy, musí vás bolet zadek – takové hodiny v sedle. Dáváte všanc dokonce i svou hlavu, protože tady jste odsouzený zrádce a patříte na popravčí lešení. To všechno proto, že stojíte o vítězství – a beze mě prostě nezvítězíte. Dokonce i císař dospěl k přesvědčení, že beze mě nezvítězí, i když tím zároveň přiznává, že byl v Řezně jenom ubohý, podvedený hlupák. Takže pro vašeho i svého pána se já jmenuji Vítězství. A potom jsem, pane z Bubna, ještě něco sám pro sebe. Pro sebe se jmenuju... klid... a ticho... a bučení stád a klapot mlýnů... Nerozumíte, že? Protože jenom já, nikdo jiný, jedině já jsem schopen zastavit tu válku, která se táhne už třináctý rok. (*A právě tady jeho řečnický patos začal být trochu hluchý.*) Mír – se jmenuje Valdštejn! Třebaže Valdštejn je teď nikdo.

V 34 (*pokročí před VALDŠTEJNA, pořád ještě vypadá jako ozbrojená smrt*): Dovol, ať tě obejmu.

VALDŠTEJN: Proč právě teď?

V 34: Protože tak to je. (*Objímá VALDŠTEJNA, jemuž je to před posly trochu trapné. Těžce se z objetí vymaňuje.*)

VALDŠTEJN: Pozdravení kancléři Oxenstjernovi, stisk ruky Gustavu Adolfovi.

KYRYSNÍK a MUŠKETÝR odejdou.

V 34 (*se buší v prsa*): Já! Jedině já! Sám. Obklopen bandou idiotů, kteří ničeho nechápou.

VALDŠTEJN (*svému stínu*): Ovšem, že jsme sami. Ale hvězdy jsou taky samy.

V 34 (*obdivně*): To je obraz!

VALDŠTEJN: Letí vesmírem. A září.

V 34 (*radí*): Chladným svitem.

VALDŠTEJN: Najímejte armádu! Najímejte velkou valdštejnskou armádu!

MARIE (*buší do svého bubnu, možná že se bubny vyzbrojily i MAGDA a LENA*): Jestliže někde zbyli ještě nějakí muži...

LENA: ... nějací muži vždycky zbudou – ne-li v Čechách, tak třeba v Nizozemí.

MAGDA: Ve Vlaších...

MARIE: V Irsku nebo Württembersku!

MAGDA: Jestliže někde zbyli ještě nějací muži, neváhejte a vstupte do císařské armády frýdlantského vévody.

V 34: Záříme chladným svitem!

LENA: Žold se vyplácí jakžtakž pravidelně, u valdštejnských aspoň ano.

MARIE: Za hrdinské činy příplatek, s koněm všecko dvojnásob!

Všechny třískají do bubnů, hlouček mužů se shromáždí v pozadí, vzniká tam cosi jako polní tábor.

REJTAR: Měli jsme ho přece jenom zabít.

PROFOUS: Koho?

REJTAR: Koho! Nic jiného než válčit neumí.

PÍSAŘ: Valdštejnská vévodkyně se možná vůbec nejmenuje Isabel Harrachová.

MARIE: Co to meleš?

PÍSAŘ: Jediná vévodkyně, se kterou se kdy podle mého vážně oženil, se jmenuje válka.

LENA: A zas je koho zabít. Teď pro změnu vévodkyni.

MAGDA: Mně taky někdy říkají... vévodkyně.

REJTAR: Kdo ti tak říká?

MAGDA: Ranění...

A ty tečky za tím slovem vedou do nedohledna, neboť kdo nebyl za tu dobu raněn? Tečky a MAGDIN vědoucí úsměv.

Myslíte si, že válka musí mít prázdné oční důlky a kosu v ruce?

PÍSAŘ: Ty taky?

MAGDA: Co já taky?

PÍSAŘ: Ty se taky cítíš vinna tou válkou? – On ne! Ujišťuju tě, že on ne!

Míní Valdštejna, který se teď objevil v obou svých podobách. Na druhý generalát bych Valdštejnovu duchovi, V 34, přidal klobouk, ale nevím ani proč a neumím to zdůvodnit, takže proč to vlastně říkám? Chystá se ARKEBUZÍR v roli MAXMILIÁNA BAVORSKÉHO.

ARKEBUZÍR: Tak ohlásí mě někdo nebo co? Samé ó, áh, éh, pohledy do dálky... Podle mě má běžet děj. Děj, děj, děj! (A vstou-

pí tedy do děje sám jako BAVORSKÝ VÉVODA.) Švédové vypalují krok za krokem Bavorsko. Moje Bavorsko!

PÍSAŘ (*ohlašuje*): Maxmilián Bavorský, vítěz na Bílé hoře a pak už snad nikdy.

MAXMILIÁN: Vy máte Švéda vyhánět, ne čekat, až si Švéd zama-
ne vyhánět z nějakého opevněného tábora vás!

PÍSAŘ: Nejbigotnější a nejsobečtější z německých knížat – a že v tom směru byla konkurence. Ať žijí Bavoři, vždy spolehliví!

MAXMILIÁN: Pane vévodo, já absolutně trvám...

VALDŠTEJN: Měl byste mi říkat „milý příteli a pane“, jak mi podle dvorského ceremoniálu náleží.

MAXMILIÁN (*se zapře*): Bavorsko hoří. Jste povinen, milý příteli a pane...

V 34: Che che...

MAXMILIÁN (*vybuchne*): Tato armáda byla najata, aby vyhnala Švédy!

VALDŠTEJN: Vaše kurfiřtská bavorská láska, jež jste vždy tak znamenitě rozuměla vojenským záležitostem, ta armáda je moje.

MAXMILIÁN: Ta armáda je císařská.

V 34: Che che...

VALDŠTEJN: V bitvě se dá o armádu snadno přijít. Gustav Adolf je dobrý vojevůdce, Švédové stateční. Nechci přijít o armádu.

MAXMILIÁN: Ale mně ničí moje Bavorsko.

VALDŠTEJN: Je mi to upřímně a neobyčejně líto, vaše kurfiřtská láska. (*Odejde.*)

V 34: Che che... (*Odejde.*)

MAXMILIÁN: Zabít je málo.

REJTAR: Podívejme se, on taky?

MAGDA: On především. On dávno před vámi.

REJTAR: Ty jsi tady?

MAGDA: Kde bych měla být?

REJTAR: Bude z toho bitva.

MAGDA: No a?

REJTAR: Nebude to pro ženské.

MAGDA: Pro chlapy ano? Odkud se bere ta starost?

REJTAR (si ovšem myslí, že zabita by měla být zcela jiná vévodkyně, ale proč o tom mluvit?): Taky pravda...

MUŠKETÝR (zaskakuje s velením za ARKEBUZÍRA; všichni jsou zaměnitelní a všichni dokážou zaměnit): Uáá – uo! Mysleli jste, že se už budete jenom válet, holomci? Bitva u Lützenu, nástup! Švédský útok v ranní mlze! Za císaře pána a jeho rodinu! Mysleli jste, že vojna je takové šarmiclování hlídek a potom zimní kvartýry, co? Nic takového, tentokrát jde do tuhého. A dělostřelectvo! A jízda! A pěchota! Bitva u Lützenu!

Hudba, všichni nastupují proti hledišti, mnozí padnou. Hudba končí – mezi padlými se proplétají do popředí VALDŠTEJNOVÉ, tentokrát už jde vpředu V 34, kulhá, byl u Lützenu raněn, VALDŠTEJN za ním, úlohy se proměňují. MARIE bubnuje.

MAGDA (vyvolává): Únor šestnáct set třicet tři!

MARIE: Patnáctý rok války!

MAGDA: Zas jednou Praha, zas jednou Staroměstské náměstí, popravicí lešení na stejném místě jako před dvanácti lety, i kat je dokonce stejný. Odborná práce, to by tě potěšilo, profousi.

LENA: Na to už bude pomalu odborník kdekdo.

PROFOUS: Všichni mají dost cviku.

V 34: Vykonejte rozsudek!

PÍSAŘ (*ohlašuje*): Polní maršál Jindřich Holk. Kdysi bránil Stralsund proti Valdštejnovi, to byl ještě plukovník. Nyní první Valdštejnův oblíbenec, velitel sboru, polní maršál.

V 34: Nechci s ním mluvit, bude se přimlouvat za odsouzeného.

PÍSAŘ (*dál představuje HOLKA, tj. PIKENÝRA, který tam stojí připraven*): Zároveň předseda vojenského soudu nad chycenými dezertéry z bitvy u Lützenu. Šestnáct rozsudků smrti.

PIKENÝR (*jako HOLK – pokročí kupředu*): Patnáct z nich už je provedeno.

V 34: Provedte šestnáctý!

HOLK: Pane vévodo, ten šestnáctý je důstojníček, kterému je osmnáct let.

V 34: Uprchl z bitvy u Lützenu, to je všechno, co o něm potřebuji vědět.

HOLK: Byl za to odsouzen k smrti. Teď stojí na náměstí na lešení. Límeček mu už odstříhli – a je mu osmnáct let! Kolem toho lešení je pluk a desítky důstojníků, kterým taky někdy bylo osmnáct. A taky se už někdy v životě mýlili. Ti všichni čekají na vaši milost. Ne pro jeho – pro svých osmnáct let.

V 34: Připravili mě o veliké vítězství.

HOLK: Zvítězili jsme. Gustav Adolf v bitvě padl.

V 34 (*křičí*): Nezvítězili jsme dost!

VALDŠTEJN (*daleko věcněji, nicméně nesmiřitelně*): Armáda je tu kvůli bitvě. Ne kvůli rekvírování koní, znásilňování selských holek, velkohubým řečem po hospodách. Ten důstojníček z bitvy u Lützenu uprchl a ještě vyvolával paniku u ustupujících jednotek.

HOLK: Je mu osmnáct let.

V 34: Kolik je vám?

HOLK: Třicet čtyři.

V 34: A už jste polní maršál. Odměnami jsme taky nešetřili. Kdo si co vysloužil, ať dostane.

VALDŠTEJN: Nenechte ho na tom náměstí čekat zbytečně dlouho, pane maršále, je mu teprve osmnáct let.

V 34: A mně je padesát a bolí mě nohy. Jděte.

HOLK srazí paty a odchází.

LENA: Pan polní maršál Jindřich Holk za půl roku chytí v jednom míšeňském bordelu mor a hanebně zajde.

PROFOUS: No není to vrána? Tadyhle maršálek, předseda soudu, zlatý řetěz – a ona hned musí ukapávat mor a bordel a smrt.

Nemůžeš si taky, když už je tak mizerný čas, vybrat něco hezčího?

PÍSAŘ: Ty víš o něčem hezčím?

PROFOUS: Já vím vždycky o něčem hezčím. Já když někoho morduju, tak si říkám, jakou radost budou mít dědicové. Když něco podpaluju, tak si myslím – jak se lidi ohřejou! To mi poradil tady písář, ten si ví vždycky rady.

Chvilí je ticho, až REJTAR vypění.

REJTAR: Copak už jsme opravdu jenom verbež?! Bud' jsme je měli opravdu zabít, nebo jsme měli jít od toho! Aspoň u toho nebýt, když nic jiného.

PROFOUS: Pozdní lítost – žádná lítost, rejtare.

REJTAR: Vy se v tom ještě vyznáte? Kdo kam táhne, s kým a proč? – Psst!

PÍSAŘ: Co je?

REJTAR: Holka. Mladá.

V přítmí u bubnu tam sedí MARIE. MUŽI ji zvolna obkličují.

MARIE: Co chcete? Co chcete, vojáci?

LENA: Utíkej.

MARIE uteče.

PROFOUS: Co si to dovoluješ, ty dũro?

PÍSAŘ: Co si myslíš, že jsme chtěli?

PROFOUS: Jo! Chtěli jsme pohovořit.

PÍSAŘ: Přispět k vzdělání.

MAGDA: Co je jim?

LENA: Nevidíš? Někde se ožrali. Chlap, když neví kudy kam, jednu cestu najde vždycky. Kalíšek, pár kalíšků, vědro.

REJTAR začne písničku beze slov, je to melodie, která provází bitvy, ale v hlasech tří opilců zní táhle a dojmavě, ti tři by měli dokázat trojhlas, neboť se vyznají, i v bitvách, i ve zpěvu se vyznají.

MARIE (se schovává za MAGDU a LENU): Já se jich bojím.

MAGDA: Jsou to jenom mužští.

LENA: Co nevědí kudy kam.

MAGDA: Zpívají pěkně. – Když už nevylepšíte čas, kdybyste aspoň vylepšili sami sebe. Přinejmenším se máte víc po ruce.

V 34 (přichází zezadu s VALDŠTEJNEM, dobromyslně klábosí): Válka je ovšem válka... ale takové nakupení mužů... má i svoji...

svůj půvab. Takový večer před tažením... planou táborové ohně... voják je vlastně taková... výzva smrti... (*Zastaví se před třemi ŽENAMI.*) Co je?

MARIE: Jak jste to říkal?

V 34: Výzva smrti.

MAGDA: Pokračujte. Pokračujte v procházce.

VALDŠTEJNOVÉ pokračují v procházce.

V 34: Je v tom jakási... chlupská hrdost i pýcha... Držíš na uzdě lavinu mužů...

Odešli.

LENA: Ty – profous! (*Oddělí se od ŽEN, PROFOUS za ní, REJTAR s PÍSAŘEM dál prozpěvují.*)

PROFOUS: To byl vévoda?

LENA: Kdoví kdo to byl. Ty – ty jsi znal i Chelčického...

PROFOUS: Jednu větu, to mi nemůže mít nikdo za zlé.

LENA: Proč ses dal zrovna na tohle?

PROFOUS: Kdyby ses aspoň neptala vážně.

LENA: Ptám se vážně.

PROFOUS: Kriminál je vždycky vzadu, vždycky jede s trénem, polní četnictvo nebývá v první linii. Pěkně vzadu chytáme ty, co utíkají z ohně. Co se díváš?

LENA: Nedívám se.

PROFOUS: Profous... se má starat o pořádek. Zavírat brány, aby zloději nemohli odehnat ukradené koně. Ručit za tvoji ctnost, aby tě jen tak někde neznásilnili u příkopu, odpovídat za dvířka ciboria v biskupském chrámu, aby někdo neukrad monstranci, když už se bůh ukrást nedá. Profous chrání spra-ve-dl-nost!

LENA: Slyším tě, co tak křičíš?

Možná vůbec nekřičel.

PROFOUS: A potom ovšem taky obchází před exekucí příbuzné popravovaných a slibuje... hned že jim vymůže milost, hned že ulehčí popravu. Za peníze v Praze dům a hlava na krku. Nemůže nic dělat, profous většinou nemůže nic dělat. Ale může z toho vyrazit peníze.

LENA: Taky jsi obcházel?

PROFOUS: Chlastal jsem s nimi. Taky se prodávají zkrvavělá prkna. Tyhle fleky jsou zaručeně krev vašeho syna. Spra-ve-dl-nost!

LENA (*má v očích slzy, nikoli však v hlase*): Každá hůl má dva konce.
Třeba jsou i spravedlivé války, kdopak ví?

PROFOUS z ničeho nic zas zanotuje tu melodii války, možná se jenom přidá k REJTAROVÍ a PÍSAŘOVÍ, ale přidávají se i ostatní, melodie zní jenom v lidských hlasech, je jaksi přijatelnější, i to tažení bylo tenkrát něčím jiné.

ARKEBUZÍR: Uáá – uo! Slezské tažení velké císařské armády proti Sasům, co se připojili ke Švédům – a proti Švédům, co podporují Sasy. Saský generál Arnim ustupuje. Uáá – uo! (*Nadšeně.*) Tomuhle já říkám válka, pánové! Pěkně pomaloučku od města k městu, ta se vzdávají, nikam se nekvaltuje, hezky hned příměří...

MUŠKETÝR (*v roli JINDŘICHA ŠLIKA*): To se přece vůbec nedá nazvat válkou! Kdybych si nebyl jist, že je Valdštejn věrný poddaný...

MAGDA (*ukazuje na ŠLIKA*): Tohle je ovšem krásná postava, u té se musíme zastavit.

REJTAR: Protože on se zastavil u tebe, co?

MAGDA: To taky!

LENA: Však byl nejvyšší čas, jinak jsme zašly v příkopu.

MARIE: Byl docela milý.

ŠLIK: Óch! Slečna vypadá velmi půvabně. Hlavu držíte jako vévodkyně, slečno.

MAGDA: Jsem jenom markytánka, pane hrabě. Starám se o nemocné a...

LENA: ... a tak podobně.

ŠLIK (žertuje): Řekněme tedy – vévodkyně valdštejských vojsk – to je hrdý titul, ne? Čemu se smějí?

MAGDA: Vašemu vtipu, pane hrabě.

ŠLIK: Nuže, paní vévodkyně, nepomohla byste mi trochu vyznat se na těchhle slezských cestách? Jedu k valdštejské armádě.

LENA: Rády se připojíme k vašemu průvodu.

MAGDA (ukazuje na ŠLIKA, ten se uklání, moc se mu líbí, co se o něm říká – a občas kyne obecenstvu): Hrabě Jindřich Šlik. Prezident válečné rady, zvučný titul, žádná pravomoc. Kdysi, za dánského tažení, Valdštejnův generál. A ještě předtím, v časech, kdy jedno děvče bylo dcerou purkrabího na Pecce, nikoli vévodkyní valdštejských vojsk, stál u zdi jednoho letohrádku v pošmourném listopadovém dni moravský pluk. My Moravani jsme občas pošetile hrdí, že ten pluk tam u té zdi na Bílé hoře, u letohrádku Hvězda, padl do posledního muže. Tak to je legenda, rodáci Moravané. Nejméně jeden z toho pluku se zachránil a neřekli byste – jaká náhoda – jediný z pluku vyjde z bitvy živ – a on to zrovna plukovník.

Hle, hrabě Jindřich Šlik. Nikdy neměl s císařskou kanceláří žádné potíže – a kam až to dotáhl.

REJTAR: Nikoho to nezajímá.

MAGDA: Proč? Je to poučné.

REJTAR: O čem to poučuje?

MAGDA: Až bude jednou tvůj pluk stát zády ke zdi... abys byl aspoň plukovníkem. Nese to štěstí.

REJTAR: Ještě že umíš poradit.

ŠLIK: Ve válce je, děvčátka, nejdůležitější...

MARIE: Zůstat naživu!

ŠLIK: ... éh... řídit ji. Pevnou rukou. Proto jsem z císařova pověření přijel.

PÍSAŘ: Zjistit náladu u armády.

ŠLIK: Zatím se zeptat, je-li Valdštejn věrný poddaný...

PÍSAŘ: Zatím jenom opatrně prozkoumat, co by takové otázce říkali jeho generálové – a jestli by hned netasili kord.

MARIE (představuje KYRYSNÍKA a PIKENÝRA): Generál Jan Matyáš Gallas! Generál Ottavio Piccolomini! A – opatrnost.

ŠLIK: Jak si vysvětľujete, páni generálové, že máme o toľik silnejší vojsko, ale jaksi nebojujem? Vojsko veľiké, vojna žádná.

KYRYSNÍK (*jako GALLAS*): Pán z Valdštejna vám nevysvětlil...?

ŠLIK: Ale ano, vysvětlil...

PIKENÝR (*jako PICCOLOMINI*): A přesto se Vídeň táže...

ŠLIK: Zajímá nás názor předních generálů!

PICCOLOMINI: Souhlasíme plně s vévodou Valdštejnem.

MAGDA: Jsou přece valdštejnští generálové.

ŠLIK: Jistě, jistě. Vévoda ovšem... myslíte si, že je Valdštejn zcela zdrav a při síle?

PICCOLOMINI: Jestliže se Vídeň domnívá...

ŠLIK: Ne! Vídeň se nijak nedomnívá!

PICCOLOMINI: Potom by...

GALLAS: Potom ovšem...

MAGDA: Jsou přece generálové císařovi.

GALLAS (*uvádí na pravou míru*): Třebaže... věrní Valdštejnovi.

ŠLIK: Děkuji vám, pánové.

GENERÁLOVÉ se rozcházejí, GALLAS se vrací.

GALLAS: Pane hrabě!

ŠLIK: Ano?

GALLAS: Opatrně. Je to přece jenom velitel Valdštejnovy tělesné gardy. *(Odchází.)*

PICCOLOMINI: Pane hrabě.

ŠLIK se vrátí.

Jestli dobře rozumím. Vídeň právě neví, co zrovna chce, dokonce si ani není jista, co by vlastně měla chtít. Rád vypomohu. Jsem Ital ze Sieny, německý pravopis mi dělá potíže, píše se slovo „udání“ s velkým nebo malým „u“?

ŠLIK: Pane generále Piccolomini, bude-li správný obsah, pak na velikosti písmen vůbec nesejde.

PICCOLOMINI: Já rozumím.

ŠLIK: Nic jsem neřekl.

PICCOLOMINI *(upozorní, že vstupují VALDŠTEJNOVÉ):* Pan vévoda.

ŠLIK odejde, PICCOLOMINIHO zadrží V 34.

V 34: Generále Piccolomini. Co myslíte... budme velkorysí... kdybychom uzavřeli mír se Sasy a Branibory a vyhnali Švédy? He? Nebo – úplně naopak! Co kdybychom se spojili i se Švédy a vyhnali Habsburka? Hnali ho až do Španěl! A potom všichni na Turka? Vyhnat psa, pohana Turka z Evropy. My totiž můžem cokoli.

VALDŠTEJN: Zbláznil ses?

V 34: Proč? My to opravdu můžem. (*PICCOLOMINIMU.*) Pochybujete o tom, generále?

PICCOLOMINI: Naprosto ne, Výsosti.

V 34: Navrhuji vás na polního maršála. Jděte.

PICCOLOMINI: Za všechno, čím jsem, vděčím vám. (*Odejde.*)

V 34: Tak co? Spojíme se se Švédy? Nebo je napadnem?

VALDŠTEJN (*se ohlédně za PICCOLOMINIM*): Co když teď hledá brk, aby napsal udání do Vídně?

V 34: On se narodil pod stejnými hvězdami jako já. Proč by hledal brk? Armáda je mi naprosto oddána! Mýlil jsem se. Teprv teď je vrchol. Teprv teď! Armádo!

ARKEBUZÍR: Vstávat, bando! Moc jste se zabydleli! Mám vám pomoci na nohy? Ještě jste, mordyjé, pořád vojáci!

VOJÁCI se vzadu formují.

V 34: Abychom zas trochu uklidnili Vídeň... aby armáda jenom nemazala deku a koním se nezkrátily žíly, takové menší tažení Slezskem, aby Sasové trochu změkli... Proč ty sis nikdy nezpíval?

VALDŠTEJN: Neumím.

V 34: Zpívej! Umíme všechno!

Pokoušejí se zpívat melodii války. Je to spíš krákání.

Menší tažení Slezskem!

Hudba.

ARKEBUZÍR: Menší tažení Slezskem! Nepřítel je chabrusák! Jenom ho mažte, ty utlučem čepicema!

Hudba. REJTAR klopýtne.

PROFOUS: Co je?

REJTAR: Nic.

PÍSAŘ: Vidím, že nic.

PROFOUS: Sakra nic!

PÍSAŘ: Sednout si můžeš?

REJTAR: Škrábnutí.

V hudbě zní možná chvělivý tón smrti.

PROFOUS: Markytánka! Kde jsou ty baby?! Jak jich je potřebí, jakživ je nevidíš!

LENA: Neřvi!

PROFOUS: Co kde děláš?! Tohle je válka! Staráš se o jiné výdělky, co?

LENA: Povídám, neřvi.

PÍSAŘ (*při přítelově zranění mu to připadá zvlášť nespravedlivé*): Vlastně to ani žádná válka není. Žádná pořádná válka to není!

LENA: To je on.

MAGDA: Kdo on? (*Ale už ho spatřila, už u něj klesá na kolena.*) Rejtare!

REJTAR: Ta ať mi s tím nic nedělá! Já nechci, aby se mě dotkla, ona ne!

PROFOUS: Ty si moc nevybírej, ber, co je.

MAGDA: Nekřič! Kams to dostal? Kams to chytil, ptám se?! Nejsme v Opavě, není nám dvacet.

LENA: Drž hubu a ukaž to.

Zvuk trhané látky nebo možná ten chvějivý tón. Všichni zkamení.

PROFOUS: Tak co je, sakra?!

REJTAR: Netvařte se, že tam ta noha není. Aspoň kus tam z ní bude.

MAGDA: Není to... žádná paráda, rejtare.

LENA (*asi chápe, že MAGDA v té chvíli nemůže*): Drž mu hlavu, já to zkusím. Bude to bolet, vojáku.

REJTAR: Nečekám, že to bude potěšení. Jenom tahle ať jde pryč.

MAGDA: Proč? Moh bys mně říct proč?!

REJTAR: Protože budu skučet. Budu řvát, to pomáhá, já to znám. Nechci, aby...

MAGDA: Když budeš skučet, znamená to, že žiješ...

PROFOUS: Máme čím zaplatit. Když ho dáte dohromady...

MAGDA: Kdybyste ho radši pořádně drželi...

LENA: A povídejte něco, to je jedno co. Tak žvaňte něco, kruci. Jste ranění vy, nebo on?

PÍSAŘ: Jak víš, že nejsme vůbec všichni dávno mrtví?

PROFOUS: Právě za tohle by tě tady rejtar vždycky uškrtil. Z něho leje krev a ty k tomu přidáš kec.

PÍSAŘ: Ty už, profous, taky nejsi moc živý, taky už ne.

PROFOUS: O krvi jsi slyšel leda z doslechu a ruce ti ušpiní ještě tak kalamář. Co ví písař o válce, to mi řekni?

LENA: Teď zatni zuby, rejtare.

REJTAR: Nestraš mě, já se sám dost bojím.

LENA: Nedokážu to. Nemůžu, Magdo.

MAGDA: Ukaž. Drž mu hlavu!

MARIE: Můžu něco já?

MAGDA: Ty už vůbec ne.

PROFOUS: Jestli nám tady, ženské, zkápne...

MAGDA: Ty se máš hádat s písařem. A písař má říkat, co ví o válce. Držte ho a žvaňte!

PROFOUS: Viděls vůbec někdy krev z první ruky?

PÍSAŘ: Kdepak, dodneška na to čekám. Kdosi tu znal plukovníka
Laurentia de Ramé?

REJTAR se vzepne – a pak se všechno uvolní.

MAGDA: No tak. Ani kulhat nebudeš. Na tuhle nohu aspoň ne.

LENA: To bylo, co?

REJTAR: Med. Je to všechno?

MAGDA: Zavážu to.

PROFOUS (*obdivně*): Teda ženské... to bych do vás nikdy neřek.

MAGDA (*vesele*): Tak ten Ramé, co ten plukovník?

PÍSAŘ: Ted' už to snad není třeba.

PROFOUS: Jenom se pochlub. Chtěl ses pochlubit, ne? Co by ses nepochlubil? Pobav dámy.

PÍSAŘ: Co bych se nepochlubil? – V Praze se tenkrát ten plukovník nepohodl s řadou svých důstojníků. V Českých Budějovicích, až už se táhlo domů, až už byl pokoj – si je pozval na radnici. Ty důstojníky – po jednom. Psal jsem jim příkazy – převzít ve Štraubingu kornetu jízdy. A věděl jsem, to se ví, že v místnosti vedle jim místo pečetení hodí na krk oprátku. Jednomu za druhým. Já... jsem jenom psal. Do Štraubingu. Převzít kornetu. Vůbec nebyla válka. Byl mír.

PROFOUS: Koho to zajímá?

PÍSAŘ: Mě. – Já jsem o tom nechtěl povídat.

MARIE (*přiloudala se zezadu*): Jak tak koukám – jsme všichni pěkná verbež.

MAGDA: A všechny nás jednou někdo pošle – do Štraubingu převzít kornetu.

REJTAR (*po chvíli*): Nakonec on zabije nás!

MAGDA: Můžeš stát?

REJTAR: Já můžu tancovat. Jenomže ta bestie nás nakonec zabije všechny!

Obě bestie přicházejí.

V 34: Můžeme cokoli! Můžeme naprosto cokoli. Jde jenom o to, kdy to cokoli vykonáme.

MUŽI mezi sebe propustili VALDŠTEJNY, teď je obklopují. Světlo se mění.

VALDŠTEJN: Co je? Co chcete? Kdo jste?!

V 34 (*je nejen spokojen, je nadšen*): To je armáda. Věrná armáda!

VALDŠTEJN: Co se to vůbec děje? Co se díváte? Zavřít oči! Nikdo ať se nedívá! Tady bude ticho!

Ticho rozruší ARKEBUZÍR, nastupující vojenským krokem.

ARKEBUZÍR: Švédská jízda pod velením Bernharda Výmarského vyjela na štrych a dobyla Řezno. Mezi Řeznem a Vídní teď není jediný císařský voják.

V 34: To... to není možné!

VALDŠTEJN: Císař má strach. A to se neodpouští.

V 34 (*po chvíli začne náramně činorodě, máchá rukama jak větrný mlýn*): Zachráníme císaře! Vyženem Švédy! Zastavuji slezské tažení!

ARKEBUZÍR: Uáá – uo! (*Odchází dozadu.*)

Kolem VALDŠTEJNŮ zůstávají REJTAR, PROFOUS, PÍSAŘ a tři ŽENY. Oba VALDŠTEJNOVÉ tam stojí jako sousoší.

V 34: Usilovnými pochody vpřed!

VALDŠTEJN: Vyřídte císaři, že letím na pomoc na křídlech...

REJTAR: Ty někam letíš?! Ty se neseš, ty... V hedvábných nosítkách ten tvůj zadek neseme!

V 34: Jsem nemocen.

REJTAR: A my jsme ti, co tu nemoc nesou na vlastních hřbetech! Dokonce i ty ženské, co se vlečou za armádou, musí tu cestu vyšlapat, jenom tebe vždycky někdo nes!

Odejdou do pozadí, nechají VALDŠTEJNY samotné.

I když bude po něm, ještě ho ponese...

V 34: Co tady kdo pořád křičí? Armáda je přece věrná!

KYRYSNÍK, PIKENÝR a MUŠKETÝR utvořili opodál hlouček a mlčky VALDŠTEJNY pozorují.

Kde jsme?

VALDŠTEJN: Plzeň. Vždy věrná Plzeň. Přezimujem v Plzni. (*Těžce se zvedne.*) Vyženem Švédy na jaře. To přece počká! Oznamte do Vídně... Ne! Oznamte Švédům... Arnimovi! Oznamte... Co vlastně?

V 34: Co když je to uherská nemoc už od roku šestnáct set čtyři?

VALDŠTEJN: Nesmysl! (*Najednou vybuchne, už i tenhle VALDŠTEJN začíná být podoben trosce.*) Já že zrazuji císaře? To císař zrazuje mě! To je moje armáda! Ne jeho!

MARIE (*představuje hlouček*): Páni generálové. Ottavio Piccolomini, Matyáš Gallas, Baltazar Marradas...

V 34 (*je nevidí*): Kde je kdo?

Všichni se zvolna rozejdou.

Hej! Piccolomini! Gallas! Marradas! Páni maršálové!

Proti němu stojí náhle LENA s dlouhým svítkem.

LENA: Promiňte. Já jsem lékárnice tady z plzeňského náměstí, prosím, nikdo mě prosím nezastavil, dům prázdný, já jsem chtěla třeba jenom s vaším lékárníkem...

V 34: Aldringen! Arnim! Maršálové!

LÉKÁRNICE: Já jenom... účet za léky... sto třicet devět tolarů, prosím!

V 34: Já jsem stvořil velkou válku, rozumíš? Já jsem z nich udělal hrabata a maršály! Já!

LÉKÁRNICE: Ano, prosím. (*Bojí se ho.*) Mnoho emplastrů neboli flastrů, například emplastrum z plodu vavřínu...

V 34: Beze mě by byli námezdní plukovníci, co každé jaro čekají, kdo si je najme!

LÉKÁRNICE: Ano.

V 34: Kapitáni na prodej, nic víc!

LÉKÁRNICE: Nápoje močopudné a laxativní...

PÍSAŘ (LENĚ): To nic není. Pochop to, to musíš hrát výrazněji. Lékařna na plzeňském náměstí zkrachuje – to je pro tebe stejně důležité, jako že pro něho zkrachoval život! Ty tolarů za léky, to zas je tvůj život, a žes v tom domě nikoho nepotkala, musí být pro tebe stejný děs, jako že on je najednou sám!

V 34 (*vřeští*): Já nejsem sám! Zbylí... Kdo to zbyl?

VALDŠTEJN: Ilov, Trčka, Kinský.

V 34: Maršál Ilov! Hrabě Trčka! Hrabě...

PÍSAŘ: Nemluvím s tebou! Říkám jenom Leně, že ten účet, to vůbec není účet, to je boj o přežití!

V 34: Co se staráte o ni? O mě se starejte!

VALDŠTEJN: To je úplně bezvýznamná postava, ta lékárnice.

V 34: To je moje scéna! Ale já pozoruju už delší dobu, že moje slova jsou většinou ve smích obrácena...

PÍSAŘ: Jděte do Chebu! Koukejte mazat do Chebu, už vás máme všichni dost! (*A otočí se na podpatku a odejde do pozadí.*)

I LENA odchází.

V 34 (*náhle stařecky, s pošetilým dojetím*): Cheb. Tam jsme vždycky začínali. Proti Dánům, proti Švédům...

VALDŠTEJN (*se vzchopí, náhle zas téměř mlád*): Všichni, co nám zbylí, do sedel! (*Vzchopí se, kolena jsou nejistá, ale hlas ještě zvoní.*) Plukovník Butler se svým plukem se k nám připojí ve Stříbře. Plukovník Gordon nám z Chebu vyjede vstříc. Do sedel, pánové!

V 34 (*trochu obdivně, trochu rezignovaně*): Kdo to je?

VALDŠTEJN: To jsi přece ty. To jsme my... na poslední cestě.

V 34: Bolí...

VALDŠTEJN: Vydržíme... Ponesou nás opatrně... (*Podpírá svého staršího dvojníka, ti dva teď vlastně splývají.*)

Před ně vyjdou zase PIKENÝR, KYRYSNÍK a MUŠKETÝR.

MARIE (*představuje*): Páni plukovníci Butler, Gordon, Leslie! Dva Skotové, jeden Angličan, velí irským dragounům v česko-německém Chebu.

MAGDA: Velí váhavě. V takových časech se velí těžce.

PIKENÝR (*jako LESLIE se odhodlá*): Když je tu takový pokyn z Vídně...

KYRYSNÍK (*jako GORDON souhlasí*): Tak, tak.

MUŠKETÝR (*jako BUTLER – před vyčkávavým pohledem obou odvažnějších*): Pokyn je jasný... Buď ho zatknout, nebo...

KYRYSNÍK: Nebo?

Ale pořád to slovo ještě nebylo řečeno, pořád se dá couvnout, BUTLER s GORDONEM očekávají to slovo od LESLIEHO – a od něj taky tenkrát přišlo.

LESLIE: Co ho rovnou zarohnout?

GORDON: Trhnout mezi dveřma?

BUTLER: Přelomit krček?

Je to radost shodnout se a najít společná, povznášející slova. Ovšem – žádná radost v životě nevydrží, hned je tu taky starost.

PLUKOVNÍCI (možná všichni sborem): Ale jak to provedem?

A hned je zas každý sám.

LESLIE: A kdy?

GORDON: A jak?

BUTLER: A kdo?

MARIE: Já! Dejte to mně! A neříkejte mi, že to tak nebylo. Já mám právo zabít ho především, za všechny ženské.

LENA: Za všechny ty vojáky, co táhli kolem – a nejenom za ty, co byli mordovaní. Taky za ty, co nám jich bylo líto! Co čumíte? Půjčte jí kord!

MAGDA: Dvacátý pátý únor tisíc šest set třicet čtyři! Šestnáctý rok války.

PÍSAŘ: To nejde, ženské.

MAGDA: Ty se do toho nepleť.

PÍSAŘ: Říkám, že to nejde.

PROFOUS si bere velkou partyzánu, která tam možná byla zabodnuta celou hru. Tichá hudba.

PROFOUS: Ten, co ho zabil, se jmenoval Walter Deveroux, kapitán dragounů, Irčan.

PÍSAŘ (*konejšivě*): Vy byste ho zabily s nenávistí, s citem. Ale správné to je... za jeden měsíční žold navíc.

PROFOUS: Taky by to měl dělat odborník. A to je moje role, na tu já čekám celou hru.

ARKEBUZÍR (*začne tlumeně vydávat své povely*): Úáá – uo – úú – ua!

VALDŠTEJN: Co je to za hluk? Ticho!

V 34 odkládá opasek, kord a šerpu.

PROFOUS (*se usmívá*): Ten Irčan byl nejspíš zrzavý. A opilý.

VALDŠTEJN: Slámu do ulic, aby nebyly slyšet kopyta! A všechny psy okolo odvést! Nebo zabít!

V 34: Tady bude ticho!

PROFOUS: Už to bude, Albrechte Václave, už to bude.

V 34: Nikdy jsem nikoho nezradil!

PROFOUS: Už bude ticho. (*Probodne toho košilatého, ten mladší VALDŠTEJN němě přihlíží.*)

Všichni se odněkud vynořili... a malou chvilku zpovzdálí pozorují mrtvého.

PÍSAŘ (*velmi suše*): Ve skutečnosti prý ten Irčan křičel: Ty špatná, křivopřísežná, stará, rebelantská šelmo!

PROFOUS kývne na ostatní, a pak všichni beze spěchu ukládají mrtvého VALDŠTEJNA do dlouhé bedny. PROFOUS k tomu živému VALDŠTEJNOVI.

PROFOUS: Co zevluješ? Pomoz jim!

VALDŠTEJN (*pomáhá, pak usedne sám na přiklopenou bednu*): Nikomu nechybí. Vůbec nikomu nechybí.

MAGDA (*stojí nad ním, v ruce věneček se závojičkem*): Co vévodkyně? Třeba ho měla ráda.

VALDŠTEJN: Neměla.

MAGDA (*se ušklíbne*): Je po něm. Všecko by mělo být v pořádku.

Hudba nabývá podoby jakéhosi posměšného třasáku. Všichni kromě VALDŠTEJNA začínají podupávat, je z toho nepřilíš obratný taneček.

MARIE (*drží v bubnu rytmus, vyvolává*): Vídeň šestnáct set třicet pět, sedmnáctý rok války!

ARKEBUZÍR (*roztáčí MAGDU*): Hergot, ty jsi ženská! Řeknu ti, lepší než leckteré mladší!

MAGDA (*se opile směje*): Chtěl bys mě? Nejsem vůbec tak stará, vojáku, jenom pamatuju, víš? (*Náhle stojí proti REJTAROVÍ.*)

ARKEBUZÍR: Nebýt už párkrát ženat, namouduši... Co je?

LENA: Nic, vojáku. To se tě netýká.

MAGDA: Co děláš ve Vídni?

REJTAR: Co ty?

MAGDA: Vidíš, ne?

ARKEBUZÍR: No co je, sakra?

MARIE (*zařve*): To se tě netýká!

ARKEBUZÍR zmaten ustoupí. REJTAR vezme MAGDĚ věneček se závojíčkem, převrací jej v rukou.

REJTAR: Řekni – hej, rejtare.

MAGDA (*zdůrazní trivialitu*): Hej, rejtare... – Už to nejde.

REJTAR: Třeba budem mít děti. Třeba se dožijou.

MAGDA (*skepticky, už je to teď jedno*): Jaképak jsi teď víry, co?

REJTAR (*ani jeho naděje není velká*): Aspoň to zkusme.

MARIE (*moc jim fandí*): Proč to nezkusíte?

Na jeviště prudce vpadnou PROFOUS a PÍSAŘ.

PROFOUS (*jako DEVEROUX*): Tohle mi bude říkat nějaká kancelářská myš?! Pojď, písáři, tohle hrajem my dva spolu, šine se to ke konci – a to si my dva nedáme ujit!

PÍSAŘ (*jako ÚŘEDNÍK*): Já si zakazuju, chovejte se slušně, u dvora slušně, pane podplukovníku!

DEVEROUX: Podplukovnictví a tisíc tolarů za zabití proradné šelmy? Když Gallas bere celý Liberec, Piccolomini Náchod, plukovník Butler Doksy a Deštnou?! Pane, téměř rukama jsem do něj vrazil partyzánu, já, Walter Deveroux – a teď mám přihlížet, jak ti, co tam vůbec nebyli, berou statisíce? (*Dovolává se ostatních, kteří stojí okolo.*)

ÚŘEDNÍK: Je zcela jiný čas, pane podplukovníku. Není vůbec jasné, jestli měl být jen tak, bez vyšetřování, zabit... Opakuji – není to vůbec jasné.

DEVEROUX (*nevěří svým uším*): Kdo neměl být zabit?

ÚŘEDNÍK: Mám vám to říct irsky? Radši... ani nejmenovat.

DEVEROUX: Tak ono to není jasné?! Ty kryso úřední...

ÚŘEDNÍK: Není vůbec jasné, jestli jste byl kat, nebo vrah. Nemáte-li být místo odměny souzen. Opakuji – souzen.

DEVEROUX: Tak podle vás člověk, který se řídí rozkazem a zabije zrádcovskou šelmu...

ÚŘEDNÍK: Nedotýkejte se mě! Moc bych o tom všem na vašem místě nevykřikoval...

DEVEROUX: No tak to se mýlíš! Já nepřestanu řvát a probiju se k císaři!

ÚŘEDNÍK (prchá): Ticho! Nic neslyším. Urážky veličenstva neslyším!

DEVEROUX: Takhle se na ně musí – dali, to se ví, že dali! Tři statky u Čáslavi! Magdaleno Marie, jestli chceš, jsi statkářka.

MAGDA (REJTAROVÍ): Co ty na to?

REJTAR pokrčí rameny, vrací jí závojiček.

DEVEROUX: Má se z toho dát podíl MacDanielovi, ten v Chebu hlídal dole u domu, ale tomu nasereme. Dobrovítov, Chlum a Krchleby, kdesi v Čechách.

MAGDA (*se dívá na věneček, rozesměje se zlým smíchem*): Proč, rejtare?

REJTAR: Statky nemám.

MAGDA: Takže... ne proto, že já jsem děvka a ty šedivý kulhavec. Ty si prostě myslíš, že mám právo volit ty tři statky. Že jinak ani volit nemůžu.

REJTAR (*si to opravdu myslí*): Je už... moc dlouho válka.

MAGDA (*praští věnečkem*): Děkujte bohu, že je válka! Aspoň můžete říkat, že kdyby nebylo války, byli byste docela slušní lidé! A vy jste chtěli změnit čas? Tak jestli jste si náhodou nevšimli, tak čas proměnil vás! A já jsem si na chvilku myslela... (*Klesne na kolena, hlavu do dlaní.*)

MARIE: Nebreč. Brečet se nesmí. To né.

PROFOUS (*se zatím zbavil kostýmního znaku Deverouxova; Je trochu rozpačitý nad Magdiným výbuchem*): No co? Jsme prostě někdy verbež. Tos už jednou říkala.

PÍSAŘ: To je to slovíčko, Magdaleno Marie! Někdy. Člověk je někdy věc mdlá, nemocná a hlupá. Někdy.

MAGDA: Co se díváte? Mně se to prostě... stalo teď.

PROFOUS: Už to bude dobré, uvidíš. Jenom roky kdyby nepřibývaly.

PÍSAŘ: Takys ji miloval?

PROFOUS: Je to hřích?

REJTAR: Je.

MAGDA (*tiše*): Nevezmu si tě, rejtare.

REJTAR: Už je to jedno, ne?

MARIE: Nic není jedno! Nic!

Ticho.

LENA: Tak já nevím. Čas jsme nezmohli, sebe jsme nezmohli, tak o tom čase pojdte aspoň povídat.

MARIE: Jak?

LENA: Strašlivý mord, avšak nejdříve vzestup frýdlantského vévody. Spatříte bitvy a ukrutné exekuce, setkáte se i s Jeho Milostí císařskou! Živí se tím už nějací Engličani – a prý se užíví.

PROFOUS: To bych rád viděl někoho, kdo by dal za vyprávění o válce půl krejcaru! Půl shnilé ryby kdo by dal?! Dneska!

MARIE (*tluče do bubnu*): Šestnáct set třicet pět – sedmnáctý rok války...

S halasem odletí víko rakve a vylézá V 34.

V 34: Valdštejna ovšem musí hrát někdo, kdo na to má postavu a hlas – a to mi neupřete, že já obojí mám.

Všichni se znechuceně odvracejí.

(V 34 vede svou.) Valdštejn, to je totiž osobnost, toho nemůže hrát kdejaký rejtar, nebo dokonce profous. Ostatně vyprávěním o čase se živí netoliko Engličané, nýbrž taky Italové, kteří přitom ovšem zpívají, to je Vlachům podobné. Říká se tomu teatro – a kdyby bylo zapotřebí, mohl bych i po italském způsobu, ačkoli ten se mi nezdá přiměřený pro tuhle válku...

Všichni se domluvili pohledem – a společně se náhle vrhnou na V 34.

(Ten sice ještě pokřikuje.) Pak bychom taky měli mít principála...

Ale to už je jenom dílem okamžiku, než nad ním zaklapnou víko rakve. A všechny je to trochu rozjařilo, jako by do té bedny zavřeli Frantu Válku. Z písničky bitev je písnička divadla – a překřikne ji jenom PRINCIPÁLKA.

MAGDA: Tak jdem? Nebo stojíme? Nebo co? Jsme všichni a nikdo se neulejvá!

A zvedli tu bednu na ramena – a jdou, a nikdo se neulejvá. Zní ta písnička – a možná z bedny mává i duch.

Oldřich Daněk

Vévodkyně valdštejnských vojsk

Edice Drama

Ilustrace na obálce Kaspone/Shutterstock.com

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 25. 9. 2026

ISBN 978-80-274-5173-9 (epub)

ISBN 978-80-274-5174-6 (pdf)

ISBN 978-80-274-5175-3 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

**Městská
knihovna
v Praze**

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.